

Vereniging voor Lokale Geschiedenis van Kalken en Laarne
Secretariaat p.a. André Van De Sompel, Kruisenstraat 70, 9270 Kalken

België - Belgique
P.B. - P.P.
9270 Laarne 1
BC 7686

castellum

VERENIGING VOOR LOKALE GESCHIEDENIS
VAN KALKEN EN LAARNE
www.waldack.be/castellum

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT
JAARGANG XXVII — NR. 2 — JUNI 2010

castellum

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VAN DE VERENIGING VOOR LOKALE GESCHIEDENIS VAN KALKEN EN LAARNE

BESTUUR

- Erevoorzitter: **Jonkheer de Pessemier 's Gravendries,**
Slot van Laarne, 9270 Laarne
- Voorzitter: **Marcel Meys,**
Kruisenstraat 31, 9270 Kalken, tel. 09 367 55 06
- Secretaris en
redactiesecretaris: **André Van De Sompel,**
Kruisenstraat 70, 9270 Kalken, tel. 0477 39 58 06
e-mail: andre.van.de.sompel@telenet.be
- Penningmeester: **Lieven Hanselaer,**
Koffiestraat 61, 9270 Kalken
- Bibliothecaris: **Antoon Afschrift,**
Brandemanstraat 93, 9270 Laarne
- Leden **Eric Balthau,**
Termstraat 80, 9270 Laarne
Dirk Clerick,
Nerenweg 72, 9270 Kalken
Luc De Ruyver,
Apostelhuizen 8a, 9270 Kalken
Johan R.J. De Wilde,
Varensbos 29, 9920 Lovendegem
Felix Waldack,
J. Van De Veldestraat 7, 9270 Kalken,
tel. & fax 09 367 80 92 - e-mail: felix@waldack.be
- Verantwoordelijke uitgever:
Marcel Meys,
Kruisenstraat 31, 9270 Kalken

BIBLIOTHEEK van de Vereniging voor Lokale Geschiedenis van Kalken en Laarne
(gevestigd in een van de gemeentelijke lokalen in de Keistraat 5, 9270 Laarne).

Openingsuren:

* elke tweede zaterdag van de maand (behalve juli en augustus) van 10.00 tot 12.30 uur.

* na afspraak met Antoon Afschrift: 09 369 46 26.

AFGEVAARDIGDE bij het Verbond van de Kringen voor Heemkunde in Oost-Vlaanderen:

Marcel Meys, Kruisenstraat 31, 9270 Kalken

CONTACTADRES en RUILEXEMPLAREN:

André Van De Sompel, Kruisenstraat 70, 9270 Kalken

**ADRESWIJZIGINGEN, NIEUWE ABONNEMENTEN en
LIDMAATSCHAP CASTELLUM:**

Gewoon lid: € 10,00

Steunend lid: € 16,00

Erelid: € 25,00

Beschermend lid: € 50,00

Rekeningnummer: 393-0430850-65

Castellum, Koffiestraat 61, 9270 Kalken

Tel. 09 367 83 30

De lijst van de beschermheren of -vrouwen, van de ereleden en de steunende leden zal jaarlijks in het laatste Castellumnummer verschijnen.

De auteurs zijn verantwoordelijk voor de inhoud van hun bijdrage.

Teksten mogen worden overgenomen mits vermelding van de bron en de auteur, en het toezenden van een exemplaar.

EDITORIAAL.

Critici of *lollekensmakers* beweren wel eens dat van de gegevens in een krant of weekblad er slechts twee juist zijn: de datum en de verkoopprijs. Het is aan de historici en de deskundigen in de lokale geschiedenis om die bewering te ontcrachten en bij te stellen. Dat kan door gedreven onderzoek te velde of via het internet.

De digitale ontsluiting van een verzameling geeft de onderzoeker de mogelijkheid gerichter te zoeken. Wanneer die ontsluiting via het internet gebeurt, wordt het de onderzoeker gemakkelijker gemaakt. Hij/zij hoeft zich niet te verplaatsen en kan alles vanuit de knusse werkruimte raadplegen. Wanneer op trefwoorden kan gezocht worden doorheen de ganse gedigitaliseerde verzameling, dan staat niets in de weg om gericht op zoek te gaan. Zo kan iedereen zin krijgen om op een eenvoudige manier in het verleden te duikelen.

Dit tijdschriftnummer handelt vooral over kranten en krantenverzamelingen die belangrijke gegevens over ons werkgebied bevatten. Ondergetekende maakte via Krantenviewer Pictura een overzicht van de gegevens over Kalken en Laarne in een aantal kranten uit het Aalsterse en uit Temse. Vanuit mijn interesses werd vooral aandacht besteed aan bijkomende gegevens voor gebeurtenissen en evoluties die vroeger reeds bestudeerd werden. Tegelijkertijd bieden bepaalde krantenartikels info voor nieuwe studies.

Dr. Hendrik Defoort informeert ons over de verzameling *Nieuws-, vak- en kiesbladen* die de Universiteitsbibliotheek Gent (UBG) rijk is. Meteen handelt hij over de enorme uitdaging om die verzameling goed te bewaren. We bezorgden een beperkte krantencollectie uit de erfenis van Romain Lemaire aan de UBG.

Luc De Ruyver besteedt aandacht aan een van de vele *fait divers* in een van de kranten. Het is de bedoeling in volgende tijdschriftnummers een aantal van die *fait divers* te behandelen.

We kunnen niet anders dan de inspanningen op het vlak van samenbrengen, bewaren, inventariseren en consulteren van kranten toejuichen en aanmoedigen. Bewaren is de eerste stap in de dikwijls lange weg naar consultatie. Vandaar dat we oproepen om vooral oudere krantenexemplaren samen te brengen.

Eenmaal een verzameling tot stand gekomen is, moet die idealiter ook kunnen geconsulteerd worden. In sommige gevallen is dat niet meer het geval. Zo is het sinds enkele maanden niet meer mogelijk al dan niet gemicrofilmeerde kranten te gaan bekijken in het Corelio Documentatiecentrum te Groot-Bijgaarden (onder andere Dagblad Het Volk). Het centrum is enkel nog toegankelijk voor het personeel. Algemene en regionale dag- en weekbladen overstijgen de meeste lokale aankondigingsbladen zoals bijvoorbeeld de Kalkense edities van *De Scheldegalm*. Die lokale bladen zijn echt heel belangrijk. We zoeken daarom ook een manier om op een betaalbare manier de beschikbare verzameling van het Kalkense weekblad *De Scheldegalm* te ontsluiten. De Vereniging voor Lokale Geschiedenis van Kalken en

Laarne bezit ondertussen twaalf jaargangen van dit wekelijks mededelingenblad¹. We houden u op de hoogte van de evolutie in dit veld.

Na de zomervakantie nodigen we iedereen uit op Openmonumentendag in het teken van de vier natuurelementen water, aarde, vuur en wind. In de onmiddellijke omgeving van de beschermde maalterij van de Bontinkmolen in de Bontinkstraat wordt op zondag 12 september 2010 het gemeentelijk centrale OMD-punt opgesteld. Er wordt aandacht besteed aan de molensite (natuurelement wind) en de aanleg van de huidige E17 doorheen het noordelijk deel van de deelgemeenten Kalken en Laarne (natuurelement aarde – inrichting van onze leefwereld).

Tot slot van dit editoriaal wil ik aandacht vragen voor de tentoonstelling en de publicatie rond *Vijftig jaar Kalkense reuzen Stien en Lies* ter gelegenheid van Kalkenkermis, het derde weekend van september 2010. De vereniging *Met Vlag en Wimpel, Feest in Kalken* presenteert die tentoonstelling op Kalkenkermiszaterdag, -zondag, -maandag en dinsdag. De brochure in het kader van *Vruchten van het platteland* geldt als begeleidende informatie bij de opvoering van het toneelstuk *Hendrik en Margriet*, meteen het verhaal dat aanleiding gaf tot de creatie van de Kalkense reuzen.

André Van De Sompel

¹ VAN DE SOMPEL A., Elf jaargangen van de Scheldegalm als basis voor een tentoonstelling over kermissen en openbare feesten in Kalken ter gelegenheid van erfgoeddag, 17 april 2005, in *Castellum*, jg. XXII, maart 2005, p. 69-72.

Nadien werd nog een twaalfde jaargang gevonden in het archief Romain Lemaire. De andere jaargangen van de editie die in Kalken werd gedrukt, bevinden zich bij Marcel Meys. De ganse verzameling werd decennialang bewaard door de weduwe van drukker Emiel Van De Velde in Kalkendorp en werd door toedoen van Kalkenaars Jean De Meyer en Marcel Meys bij de ontmanteling van de drukkerij in bewaring gegeven of privaat bewaard. Mededeling Marcel Meys, 30 april 2010.

DE WAAN VAN DE DAG ALS ERFGOED? OMTRENT DE ‘NIEUWS-, VAK- EN KIESBLADEN’ VAN DE UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT.

Dr. Hendrik Defoort
Collectiebeheerder Moderne Fondsen
Universiteitsbibliotheek Gent

De Universiteitsbibliotheek Gent (UBG) is een dienstverlenende kracht voor onderzoek en onderwijs aan de Universiteit Gent en daarbuiten¹. Vanuit die opdracht neemt de UBG een centrale rol op binnen het hele netwerk van universitaire bibliotheken van faculteiten en vakgroepen, fungeert ze als gids voor de bibliotheekgebruiker in de elektronische wereld van de wetenschappelijke communicatie en creëert ze een inspirerend studielandschap in open en vrij toegankelijke ruimtes in een uniek en tijdloos bibliotheekgebouw. Een cruciale vierde pijler van de hele werking is het fungeren als schatbewaarder van het bijzonder rijke cultureel erfgoed dat door de Universiteit Gent werd opgebouwd en aan de bewaarbibliotheek werd toevertrouwd². De erfgoedcollectie van de UBG is na die van de Koninklijke Bibliotheek een van de belangrijkste collecties van België. Omdat de collectie deels teruggaat op de confiscatie van klooster- en abdijbibliotheken bevat ze veel religieuze en liturgische titels (bijbelcommentaren, getijdenboeken). De collectie is ook bekend voor haar werken uit het humanisme en de reformatie (Erasmus, Vigilius, Luther, Calvin, ...). Andere deelcollecties betreffen literatuur, geschiedenis, recht en rechtspraak, geneeskunde, botanica, wiskunde (Yperman, Dodoens, Stevin, ...) en historische werken zoals kronieken, pamfletten, atlanten (Mercator, Ortelius, Blaeu, ...). Verder zijn er ook nog collecties veulingscatalogi, brieven, almanakken, kalenders, papyri, handschriften, Gandavensia (werken over Gent of gedrukt in Gent), grafische materialen, ... Zoeken waar de grens ligt tussen die zogenaamde erfgoedcollecties en de ‘gewone’ collecties – 2.000.000 volumes en een 5000-tal tijdschriften en reeksen – lijkt op het bepalen van het geslacht der engelen. Het belang van de vraag en al helemaal het antwoord erop is volledig contextueel bepaald. Neem nu de krantencollecties van de UBG. Uit tal van persrepertoria blijkt overduidelijk dat dit een van de rijke krantencollecties is in de Lage Landen³. Toch duurde het tot de jaren 1960 alvorens voor het eerst een inventaris van de zogenaamde ‘nieuws-, vak- en kiesbladen’ gerealiseerd werd. De UBG ging er ook voordien al prat op een zo goed als volledige reeks te bezitten van de *Gazette van Gent* in al haar gedaantes tussen 1667 en haar verdwij-

¹ Zie www.lib.ugent.be

² Voor andere erfgoedcollecties die binnen de UGent worden beheerd zie onder andere DE RYNCK P. en VAN VAECK M., *Academisch erfgoed: Universiteit Gent*, Antwerpen, 2006.

³ Voor een recent overzicht mbt België zie VAN EENOO R., Pers en Periodieken, in VAN DEN EECKHOUT P. & VANTHEMSCHE G. (eds.), *Bronnen voor de studie van het hedendaags België, 19de-20ste eeuw*, Brussel, 2009.

nen met de Tweede Wereldoorlog, maar behoudens een aantal *Listes des revues, journaux et recueils périodiques* voor 1914 en een *Catalogue des périodiques* uit 1922 was het haast onmogelijk een zicht te krijgen op het bezit van de UBG. Hoezeer ontsluiten en/of kenbaar maken van collecties altijd weer resulteert in een grotere bevraging van de collecties, in nieuwe vraagstellingen van onderzoekers en vooral in een aangroei van de collecties bleek ook nu weer. Nauwelijks tien jaar later verscheen in 1977 een effectief “sterk vermeerderde uitgave”. De toegenomen interesse zorgde voor zowel intern – op een andere manier tegen de collecties aankijken⁴ - als externe aangroei – aankoop en vooral schenking - van de collectie ‘nieuws-, vak- en kiesbladen’. De bewuste inventaris uit 1977 zit ondertussen uiteraard ook volledig vervat in de online catalogus van de UBG, maar omdat het boek ook voorziet in een geografische en chronologische index wordt het full text ter beschikking gesteld van de lezer (http://lib.ugent.be/fulltxt/BIB-G-024001-4_2008_0001_AC.pdf). De lezer kan er bijvoorbeeld zeer snel in terugvinden welke bladen de UBG bezit uit Kalken, Wetteren, Laarne, ...

Handig, maar alles kan beter. Onder de naam Abraham – naar de Antwerpse uitgever en pionier van de dagbladpers Abraham Verhoeven (1575-1652) - kan men online terecht in een databank met het bezit van Belgische kranten in Vlaamse Instellingen. Op www.abraham-online.be kan men dus terecht om voor diezelfde gemeenten na te gaan welke andere instellingen beschikken over exemplaren van blad x of y. Concreet voorbeeld: de UBG beschikt over twee nummers van het ‘vrijzinnig volksblad’ *De Calckenaar*. Naast die nummers uit respectievelijk 1879 en 1885 weet men ook onmiddellijk dat men bij de collega’s van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience in Antwerpen en de Centrale bibliotheek van de KUL terecht kan voor andere nummers uit 1880, 1882, 1882, 1889, 1891 en 1893. Sluitend is dit systeem natuurlijk niet. Van het ‘wekelijksch aankondigingsblad voor Calcken en omliggende gemeenten’ *De Scheldegalm* vindt men in Abraham alles samen drie nummertjes. Voor de lezers van dit tijdschrift is het nochtans wellicht geen geheim dat de *Vereniging voor Lokale Geschiedenis van Kalken en Laarne* beschikt over een aanzienlijke collectie van twaalf volledige jaargangen voor de periode van 1893 tot 1914. Precies het verzamelen van dergelijke gegevens is een titanenwerk, maar wel cruciaal om de desbetreffende collecties voor de lange termijn te bewaren. Omdat erfgoedzorg – zeker op de lange termijn - een dure aangelegenheid is, blijven dergelijke zwerfende collecties in gevaar. Bij grote, omvangrijke collecties zoals *De Scheldegalm* is dit relatief, maar bij losse nummers is dit probleem acuut.

Maar er is hoop. Gezien de genoemde doelstellingen van de UBG ligt het voor de hand dat de uitbreiding van het historische fonds ‘nieuws-, vak- en kiesbladen’ naar

⁴ De interne groei werd anno 1977 - zoals zo vaak binnen de UBG - gerealiseerd dankzij de oneindige rijkdom van de collectie Vliegende Bladen, het geesteskind van voormalig hoofdbibliothecaris en bibliofiel Ferdinand Vander Haegen. Dit is een van de rijkste collecties efemera uit de 19de eeuw ter wereld. Zie VAN PETEGHEM S., Vliegende Bladen ...ne détruisez jamais un document, imprimé ou écrit’ Ferdinand vander Haegen, in *Vlaamse Stam*, jg. 45, nr. 3, mei 2009, pp.283-288.

acquisitie toe geen speerpunt vormt. Toch groeit het fonds wel degelijk aan. Enerzijds verschuift zoals gezegd de grens tussen erfgoed- en ‘gewone’ collecties voortdurend en alle kranten die in de leeszalen worden aangeboden worden ook voor de lange termijn bewaard. Concreet betreft het volgende binnen- en buitenlandse kranten: De Morgen, De Standaard, De Tijd, Het Laatste Nieuws, De Gentenaar, Het Nieuwsblad, Le Soir, L’Echo, Le Monde, NRC Handelsblad, De Volkskrant, Die Welt, Die Zeit, Frankfurter Allgemeine, El País, The Financial Times, The Times en The Wall Street Journal. Net zoals vroeger zorgen vooral schenkingen voor de voornaamste aangroei van de historische collectie ‘nieuws-, vak- en kiesbladen’. Vandaar ook dat UBG verheugd is over de schenking van een aantal laat achttiende-eeuwse en negentiende-eeuwse exemplaren uit het nalatenschap van Romain Lemaire door dhr. André Van De Sompel. De schenking hoort thuis in een lange en rijke traditie die vooral cruciaal is om heel wat zaken op de lange termijn te bewaren.

De vraagstelling van de lezer/onderzoeker stuurt natuurlijk volledig wat men uit de kranten haalt, maar iedereen die ooit zijn dorst naar kennis van het verleden heeft gelest aan een dergelijke bron weet hoe rijk ze vaak zijn. Men leert er bijvoorbeeld hoe de vrijzinnige burgers van Wetteren in volle schoolstrijd anno 1879 aankeken tegen het “tiranniek Tjsevenbestuur” of hoe sommigen in Wetteren in 1887 al overtuigd waren dat “de moorderij tusschen Franschen en Duitschers heel nabij [is]; volgens anderen zal het kanon nog zoo gauw niet bulderen. Het algemeen gevoelen is, dat onze Zuidelijke en Oostelijke naburen, onvermijdelijk tegen elkander zullen oprukken”. Los van de *petite histoire* en het feit dat wij weten dat het nog tot 1914 zou duren, is het ook revelerend dat de Wetteraars in kwestie een clash niet negatief zouden vinden aangezien de Frans-Duitse oorlog van 1870 toch ook voor een lange periode van bloei had gezorgd. Zowel economische, sociale als cultuur historici kunnen met dergelijk materiaal aan de slag⁵. Kranten spreken echter niet alleen boekdelen over maatschappelijk politieke kwesties, maar bieden een haast eindeloos spectrum aan invalshoeken: advertenties, strijdpennings, commentaren, lokale vetes en gewoontes, enz...

Zoveel inhoudelijke rijkdom wil de UBG uiteraard goed bewaren. In de komende jaren wordt de hele werking van de UBG tegen het licht gehouden. De modernistische bibliotheekarchitectuur van grootmeester Henry Van de Velde wordt in de komende tien jaar namelijk zeer grondig gerestaureerd. Die infrastructurele bewegingen worden voorafgegaan door en nopen tot een structurele doorlichting van de totaliteit van de collecties en met name de bewaarcondities. Achter de schermen zijn die oefeningen volop aan de gang. Wat de wegens verzuring zeer kwetsbare kranten en dagbladen betreft, lopen bijvoorbeeld op dit ogenblik de eerste proeven om na te gaan hoe de collecties idealiter herverpakt worden om bij de verhuis geen inhoudsverlies te lijden en om naderhand in het ondergrondse depot een goede bewaring te realiseren. Iedereen kan de vorderingen van dit omvangrijke project volgen op www.boekentoren.be.

⁵ Respectievelijk *De Volksstem. Vrijzinnig Weekblad van het kanton Wetteren*, 7 september 1879 en 6 maart 1887.

DEPONERING VAN KRANTEN UIT DE NALATENSCHAP VAN ROMAIN LEMAIRE.

André Van De Sompel

Op vrijdag 26 februari 2010 werden de volgende achttiende-eeuwse, negentiende-eeuwse en twintigste-eeuwse kranten gedeponeerd in de Universiteitsbibliotheek Gent.

De krantenexemplaren werden uit het nalatenschap van Romain Lemaire (1933-2007) geselecteerd vanwege het bovenregionaal belang.

<i>Gazette des Pays-Bas</i>	21 april 1774, nr. XXXII.
<i>Gazette van Gend met privilegie van zyne majesteyt den Keyzer en Koning</i>	24 mei 1792 + bijvoegsel.
<i>Gazette van Gent en Annoncen oft Waerschouwingsblad met autorisatie van zyne majesteyt den koning der Nederlanden</i>	18 maart 1816.
<i>Algemeen Staetkundig en Advertentieblad met autorisatie van Zyne Majesteyt, Gendschen – Mercurius</i>	1 november 1827
<i>Gazette van Gend en van Annoncen, met autorisatie van Z.M. den Koning der Nederlanden</i>	27 september 1827.
<i>Le Catholique des Pays-Bas</i>	6 januari 1830, nr. 6.
<i>L'indépendance Belge</i>	4 augustus 1889, jg. 60, nr. 215.
<i>La chronique: gazette quotidienne publiant le programme détaillé des spectacles du jour</i>	11 september 1869, jg. 2, nr. 248.
Nationaal Vlaamsch Verbond	1 november 1911, jg. 2, nr. 11.

**GRASDUINEN IN AALSTERSE EN WASE KRANTEN.
ONVERWACHTE BRONNEN VOOR HET DAGELIJKSE
LEVEN TE KALKEN EN LAARNE,
PERIODE MIDDEN 19de - MIDDEN 20ste EEUW.**

André Van De Sompel

1. Opzet.

De digitale ontsluiting van een grote verzameling kranten uit Aalst en omgeving en een bescheidenere verzameling kranten uit Temse via de Pictura Krantenviewer geeft de mogelijkheid onze kennis van een deel van onze lokale geschiedenis aan te vullen uit onverwachte bronnen¹. De kranten zijn bekijkenbaar op <http://aalst.courant.nu> en <http://waasland.courant.nu>. In deze bijdrage volgt een summier overzicht van de meest interessante verhalen en weetjes die de kranten over ons werkgebied voor de periode 1846-1960 aanbieden. We nemen regelmatig de originele en vaak smeulige teksten over.

2. Gedigitaliseerde kranten met gegevens over Kalken en Laarne.

In tabellen 1 en 2 werden de dag- en weekbladen opgenomen waaruit voor deze bijdrage gegevens rond Kalken en Laarne werden gehaald. In bijlage werden verdere gegevens met betrekking tot die kranten opgelijst.

Voor de Aalsterse krantenverzameling bleven na filtering² voor Kalken ruim vierhonderd relevante artikels behouden. Voor Laarne waren dat er ongeveer honderd minder (zie tabel 1).

¹ Het krantenbestand van het Documentatiecentrum en Archief voor Daensisme en hedendaagse geschiedenis van de Denderstreek (D.A.D.D. vzw) werd digitaal ontsloten via Pictura Krantenviewer. Ook Erfgoedcel Waasland liet kranten uit het werkgebied ontsluiten. Via Pictura Krantenviewer werden eveneens Nederlandse kranten bekijkenbaar met bijdragen rond Kalken, namelijk het *Leidsch Dagblad*, de *Leydsche Courant*, de *Vlissingse Courant*, het *Amersfoortsch Dagblad/De Eemlander* en de *Schiedamsche Courant*.

² Bij openbare verkopen van goederen in Kalken of Laarne werd enkel rekening gehouden met de eerste aankondiging. De vermelding van een Kalkense of Laarnse notaris die een verkoop leidde en vermeldingen in verkoopaankondigingen van namen van Kalkense of Laarnse eigenaars van niet Kalkense of niet Laarnse bezittingen werden niet weerhouden. Ook de vermelding van de verkooppunten van de bladen werd slechts eenmaal meegeteld. Verder werden ook de talrijke vermeldingen van het tramuurrooster voor de doortocht in Kalken en Laarne slechts eenmaal meegeteld. Tot slot telden we de wekelijkse aankondigingen voor de roman *De Ridder van het Slot van Laarne* slechts voor één vermelding.

Titel	Dag- of weekblad	Politieke strekking	Onderzochte periode	Kalken	Laarne
<i>De Volksstem</i>	Dagblad	-	1910-1942	214	154
<i>De(n) Denderbode</i>	Weekblad	Katholiek	1846-1916	93	88
<i>De Werkman</i>	Weekblad	Christene Volkspartij	1873-1916	58	42
<i>Het Land van Aelst</i>	Weekblad	Christene Volkspartij	1880-1911	19	15
<i>Klokke Roeland</i>	Weekblad	Christene Volkspartij	1899-1900	8	6
<i>Het Algemeen Nieuws</i>	Dagblad	-	1940	4	2
<i>Recht en Vrijheid</i>	Weekblad	Socialistisch	1922-1931	3	3
<i>De Klok</i>	Weekblad	Christene Volkspartij	1899	3	0
<i>Ons Land</i>	Weekblad	-	1926	2	0
<i>Het Verbond van Aelst</i>	Weekblad	a-politiek	1879	1	0
<i>De Dendergalm</i>	Weekblad	Liberaal	1887	1	0
<i>De Volksgazet</i>	Weekblad	Liberaal-democratisch	1911	1	0
<i>Het Nieuws van den Dag</i>	Dagblad	-	1946	1	0
<i>Parool</i>	Weekblad	Socialistisch	1947	1	0
<i>Aankondiger</i>	Reclameblad	Onpartijdig	1948	0	1
<i>Landsturm</i>	3x/maand	Bezetting	1916	0	1
<i>Vooruit</i>	Weekblad	Socialistisch	1882	0	1
<i>Le Bien Public</i>	Dagblad	Katholiek	1907	0	1
<i>De Liberaal</i>	Weekblad	Liberaal	1937	0	1
<i>De koerier van Aalst</i>	Weekblad	-	1948	1	0
Deeltotaal				414	316
Totaal				730	

Tabel 1. Aantal weerhouden artikels met betrekking tot Kalken en Laarne in de Aalsterse dag- en weekbladen.

Voor de verzameling van kranten uit Temse waren dat er respectievelijk voor Kalken 56 en voor Laarne 43 (zie tabel 2).

Titel	Dag- of weekblad	Onderzochte periode	Kalken	Laarne
<i>Gazette van Temsche</i>	Weekblad	1861-1960	38	26
<i>De Schelde</i>	Weekblad	1882-1888	17	16
<i>Gazette van het Land van Waes</i>	Weekblad	1848	1	1
Deeltotaal			56	43
Totaal			99	

Tabel 2. Aantal weerhouden artikels met betrekking tot Kalken en Laarne in de Temse weekbladen.

Meer dan de helft van de weerhouden artikels uit de Aalsterse kranten komt uit dagblad *De Volksstem* dat zichzelf omschreef als *het best ingelichte volksdagblad op politiek, sociaal, rechterlijk en sportief gebied* en dat *dagelijks rond 5 uren* verscheen³. Het blad waaruit ongeveer een vierde van de artikels van belang werd geselecteerd, is het uitgesproken katholieke weekblad *Den Denderbode* dat tot 1873 het enige Aalsterse weekblad uit de gedigitaliseerde verzameling was dat over Kalkense en Laarnse aangelegenheden berichtte. Iets minder dan het resterende andere vierde deel omvat de kranten die gekend zijn als organen van de Christene Volkspartij - of de Daensistische partij. In Kalken was er namelijk een relatief belangrijke werking rond het gedachtegoed van die partij⁴.

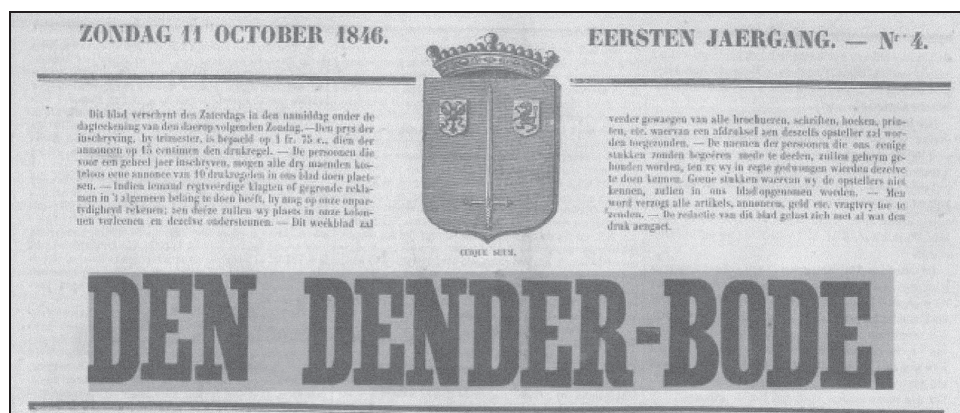
Voor wat de Temse bladen betreft, komen ongeveer twee derden van de weerhouden artikels uit de *Gazette van Temsche*.

De weerhouden artikels beslaan een periode van meer dan een eeuw. Niet alle berichtgeving blijkt echter van eenzelfde informatieve kwaliteit: na WO I beperkte die zich bijna uitsluitend tot vermelding van ongevallen en misdrijven.

In tabel 3 werd een summier onderverdeling qua tijdspanne van de weerhouden krantenartikels gegeven.

	Kalken	Laarne
Aalsterse kranten	26%	27%
Wase kranten	48%	30%

Tabel 3. Aandeel van de krantenartikels die betrekking hebben op de periode van het interbellum - na WO II.

Illustratie 1. Fragment van het titelblad van *Den Denderbode*, 11 oktober 1846.

³ *De Volksstem*, 22 september 1910.

⁴ Bijdragen uit *De Werkman* werden als bron gebruikt in VAN DE SOMPEL A., Karel en Raymond Vermeiren. Een verkenning van de levenssituatie van twee kansarmen op de wijk Kruisen, einde 19de eeuw-eerste helft 20ste eeuw, in *Castellum*, jg. VIII, 1991, nr. 2, p. 4-55.

DE WERKMAN

1ste JAAR N° 13. Verschijnende wekelijks, 's vrijdags. 10 JAN. 1873.

Te koop, te AALST, Molensl., No 72

IN DE STADIE. 's rondags aan de Kerk en alle dagen bij de Uitverkoopers.

AALST. M. Vanden hauwe, nieuwstr.
• Vander Eyck, boekd.
M. Steenweg; 104.

NINOVE. • Avoux Mulkers, boekd.

THIELT. • J. Van de Gravele, hoogs.

LOKREIN. • J. De Kinder, schoolst 41.

ASSCHE. • P. J. De Mey, (dorp)

WETTEREN (ten oede). M. Voorman.

WIEZE. • B. Staes, winkelier, (dorp)

AUWEGEM. • P. De Potter, winkelier.

CALCKEN. • P. De Meester, in de Paul.

EREMBODGEM. • F. Verleyson, aan de kerk.
St. Anthon (bij Puurs). • Aug. Pauwels.

GENT. M. Van Nieuwlandt, zandb.
• Elias De Coere, stokerstr. 5, bij he. Nieuwla.
A. Rousseau & zusters, hooga.

GRIEMBERGEN. • D'Hollander.

GHEERAARDSBERG. • Avoux, lithograf

HAALFERT. • D. Van Cysegem, schied

WIKELGEM. • Plasmeleir, meers.

WETTEREN. • E. Van de Mergel, sta-
gezaal.

LEDE. • Ch. L. De Smet, rampeels

HERZEELE. & • J. B. De Smet, dreef

DIENDERHAUTEM. • Vit. Hagan, wijk

MOORSEL. • Sits. Goubert, boekd.

MERCHEM. • Boorloo, winkel dorp

NAZARETH. • P. J. Mulders, koopman

DENDERLEEUW. • W. Govaert, winkeliers

LIEDEKERKE. • Juf. Van der Wees, vrouw
De Pilsenmaker

ENNEBOKK. • C. Van der Gucht, bakker
• L. Welkens.

PREIS: In 't bureel of in de winkels gekocht 2 CENTS. — Met de post of te huis gebracht: 2,400 's jaars.

*Illustratie 2. Fragment van het titelblad van De Werkman,
10 januari 1873.*

NEGENDE JAARGANG, No 20 5 CENTIEMEN HET NUMMER. ZONDAG 15 OKTOBER 1899.

KLOKKE ROELAND

ORGAAN DER CHRISTENE VOLKSPARTIJ.

Alles voor en door het volk!

Mijn naam is Roeland,
die ik heb in het land,
die ik heb, o land en glorie,
in 't veld,
in Vlaanderenland!

*Illustratie 3. Fragment van het titelblad van Klokke Roeland,
15 oktober 1899.*

We hebben de weerhouden berichten opgedeeld in aandachtspunten (zie tabel 4). In de verdere studie wordt die onderverdeling opeenvolgend aangehouden (zie vanaf 4.1.). De interessantste gegevens zullen gehaald worden uit ongeveer 1/3de van de weerhouden artikels. Bijdragen over moorden, moordpogingen en persoonlijke ongevallen hadden (en hebben dat nog steeds) een minder belangrijke nieuwswaarde, maar een des te grotere sensatiewaarde. We besteden slechts in de marge aandacht aan die artikels.

	Kalken Aalst	Laarne Aalst	Kalken Temse	Laarne Temse	Totaal	Totaal %
Mededelingen ⁵ .	116	104	20	13	253	30,5
Misdrijven ⁶ .	95	88	9	11	203	24,5
Ongevallen ⁷ .	53	46	9	8	117	14,1
Economie en openbare werken ⁸ .	65	28	10	4	107	12,9
Lokale politieke situatie ⁹ .	22	25	0	0	47	5,7
Sport ¹⁰ .	35	8	1	3	47	5,7
Feestelijke en belangrijke gebeurtenissen ¹¹ .	14	11	6	4	35	4,2
Verkopingen ter plaatse ¹² .	14	6	0	0	20	2,4
	414	316	56	43	829	100

Tabel 4. Onderverdeling onderwerpen van de geselecteerde artikels in de Aalsterse en Temse weekbladen.

Illustratie 4. Fragment uit het titelblad van dagblad, zondag 28 en maandag 29 augustus 1910.

- ⁵ Eerder toevallige mededelingen allerhande: lidgelden, vermeldingen in opsommingen, benoemingen notarissen, aanduidingen priester vanuit het bisdom, gegevens burgerlijke stand, betalingen abonnementen, samenstellingen assisenhoven, titelvoerende gezwoeren, oorlogssituaties, ...
- ⁶ Misdrijven: moorden, slagen en verwondingen, diefstallen, zedenfeiten, brandstichting, vechtpartijen, alcoholstokerij, caf eruzies, stroperij, ..., al dan niet plaatselijk en met of zonder betrokkenheid van de plaatselijke bewoners.
- ⁷ Ongevallen: persoonlijke ongevallen (brand, werkongeval, blikseminslag, natuurlijke overlijdens, ...) en verkeersongevallen (tram, auto, kar, fiets, al dan niet plaatselijk en met of zonder betrokkenheid van plaatselijke bewoners).
- ⁸ Landbouw, wegeaanleg, tramaanleg, overstromingen, telefoon, openbare gezondheid, ...
- ⁹ Lokale politieke situatie: polemieken, uitslagen, ...
- ¹⁰ Vermeldingen parcours, uitslagen Kalkense renners, uitslagen duivenvluchten enz
- ¹¹ Processies, viering honderdjarigen, overlijdens belangrijke personen, ...
- ¹² Verkoop molen, vermelding verkoop in herberg, ...

3. Duiding van gegevens uit bijdragen rond Kalken en Laarne.

Een groot aantal bijdragen geeft ons een ander, of een gekleuder beeld van tendensen die reeds voor de plaatselijke negentiende en twintigste-eeuwse geschiedenis werden vastgesteld¹³. Vooral rond de plaatselijke politieke situatie en de overstromingsproblematiek bevatten de Aalsterse kranten belangrijke aanvullende informatie.

Vooral dan voor wat betreft de vroegste periode werden door lokale lezers bijdragen ingezonden. Meteen kunnen we ons de vraag stellen voor wie de teksten bedoeld waren: voor de lokale lezers van Kalken en Laarne die zo aangespoord zouden worden meer kranten te lezen?

Andere artikels werden geschreven op basis van berichtgeving uit kranten uit de aanpalende regio's zoals Wetteren en Gent¹⁴. Niet zelden slopen daarbij fouten in de naamsvermeldingen of werden een aantal zaken toch ietwat verdraaid geformuleerd. Zo had men het bijvoorbeeld in *De Werkman* over de *Zonnestraat* te Kalken (1914) en in *Het Land van Aelst* over de *Bondystraat* in plaats van de Bontinkstraat (1887)¹⁵. Sommige artikels werden al dan niet semianoniem ondertekend, en dat was meestal het geval met politiek geladen artikels. De "Kalkense" journalist Léonce Du Catillon¹⁶ zond tijdens de periode 1900-1910 regelmatig stukken in.

Over het algemeen waren de artikels in de Aalsterse kranten over ons werkgebied uitgebreider dan die in de Wase kranten. De meeste bijdragen in de Wase kranten waren eerder in telegramstijl opgesteld.

We hebben geen idee over het aantal kranten dat ons studiegebied bereikte, maar het leidt geen twijfel dat de uitgevers hun best deden om de oplages de hoogte in te duwen. Dat kon onder andere door het voorzien van verkooppunten in zoveel mogelijk dorpen en gemeenten. Kort na de lancering van het weekblad *De Werkman*, en wel vanaf januari 1873, was er een verkooppunt in herberg *In De Paal* bij herbergier De Meester in Kalkendorp, ter hoogte van de kerk¹⁷. In Laarne was er geen apart verkooppunt.

Dat betekende niet dat er geen lezers waren. Af en toe werd immers specifiek ter attentie van Laarnse lezers allusie gemaakt op lokale gebeurtenissen. Zo zonden ook Laarnenaar Leo Tollenaere een *schoon kerstliedje*¹⁸ en zijn gemeentegenoot A. Vliebergh een *Gezang ter eere van den H. Joseph*¹⁹ naar de redactie van *De Werkman*.

¹³ BOGAERT E., VAN DE SOMPEL A., *Bijdrage tot de geschiedenis van Kalken, van de Franse Revolutie tot de gemeentefusie met Laarne*, Kalken, 1997.

¹⁴ *Den Denderbode* berichtte in februari 1902 over een misdaad in het klooster van Kalken. Die gegevens had men overgenomen uit Gentsche bladen.

¹⁵ *Het Land van Aelst*, 14 augustus 1887.

¹⁶ Leonce Du Catillon (1869-1941) was afkomstig van Waregem en had er toen al een journalistieke en politieke carrière opzitten. Nog te kijken studie: KERCKHOFS R., *Léonce du Castillon (1869-1941). Levensschets en literair profiel*, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, RUG, 1977.

¹⁷ *De Werkman*, 10 januari 1873.

¹⁸ *De Werkman*, 1 januari 1875.

¹⁹ *De Werkman*, 17 maart 1882.

In twee kranten werden af en toe initialen van abonnees afgedrukt. Zo werd voor *Den Denderbode* begin 1857 als abonnee ene *MM. B. te Calcken-Beirvelde* vermeld en van april 1859 tot het voorjaar van 1863 ene *Juffr. M.(D.)C.* uit Kalken. In *De Werkman* werden volgende Kalkense abonnees vermeld: *P.V.D.* (1879), *D.M.* (1879), *M. Br.* (1884-1885), *M.W.J.F.P.* (1889 en 1890), *M.V.D.V.* (1885, 1886 en 1890), *M.V.D.* (1890), *J.V.* (1890), *Me We J.B.* (1891), *M.J.V.* (1892) en *M.J.D.* (1892 en 1893). Ook voor Laarne werden af en toe initialen van abonnees afgedrukt: *M.V.B.* (1860) in *Den Denderbode* en *Mej. A.D.* (1890) in *De Werkman*.

We vergeleken de kostprijs van de bladen in de periode rond 1890. Een jaarabonnement op *De Werkman* kostte 2,50 frank, een apart nummer 5 centiem. Een jaarabonnement op *Den Denderbode* kostte in 1890 zes frank, met elke week een uitgave op woensdag en zaterdag *onder dagtekening van den volgenden dag*.

4. Een greep uit de krantenartikels, ingedeeld per aandachtspunt.

4.1. Mededelingen allerhande.

4.1.1. Prijsvragen en inschrijvingslijsten.

Vooral *De Werkman* deed inspanningen om de lezers bij het weekblad te betrekken. Het invoegen van prijsvragen, de publicatie van de prijswinnaars, de publicatie van inschrijvingslijsten voor goede doelen en het beroep doen op de lezers voor het insturen van liedteksten al dan niet op muziek gezet, moest bijdragen tot de populariteit van het blad. We vinden af en toe de vermelding van Kalkense winnaars, onder andere ene *L.D. Vander Meulen* (27 maart 1874), *B. Bracke* (3 juli 1874 – 12 jaar oud), *B. Lauwaet* (1874), *K. De Meyer* (7 mei 1875) en *Florence Clauwaert* (11 oktober 1878). Voor Laarne behoorden veldwachter *Casimir Poppe* (13 oktober 1876) en *P. Van Brussel* (2 juni 1882) tot de prijswinnaars.

Vanaf 1877 verschijnen inschrijvingslijsten ten voordele van verschillende zaken. Eind 1877 hadden “*eenige werklieden, Calcken*” twee frank geschonken aan de *uitgehongerden der Provincie Coimbatore* (Indië). Ook vanuit Laarne werd geld geschonken voor dat doel: *Leo Tollenare* schonk een halve frank²⁰, twee andere lezers samen 2,25 frank²¹ en een lezeres droeg ook een halve frank bij²². Een jaar later werd een inschrijvingslijst voor de “*uitgehongerde van China en Mongolië*” geopend. Uit Laarne werd door drie personen samen vier frank en tien cent geschonken. We denken dat met *M. T.* de reeds genoemde Tollenare bedoeld wordt.

Tijdens het interbellum publiceerde dagblad *De Volksstem* lijsten van weldoeners die aan het *Werk der Arme Zieken* een som geld hadden geschonken²³. Daartoe behoorden ook inwoners van Kalken en Laarne.

²⁰ *De Werkman*, 21 december 1877.

²¹ *De Werkman*, 4 januari 1878.

²² *De Werkman*, 8 februari 1878.

²³ *De Volksstem*, 7 september 1923, 21 augustus 1924 en 23 juli 1927.

4.1.3. Aankondigingen van overlijdens.

Af en toe werden overlijdensberichten en *In Memoria* opgenomen. We blijven even stilstaan bij enkele daarvan.

In *Den Denderbode* van 15 maart 1868 wordt bericht over de begrafenis van de Laarnse pauselijke zouaaf Leo Bracke²⁴.

“Den goeden God komt de laetste bloem uyt den hof van Mentana te plukken.” Dit zijn de bevallige en treffende woorden door de welke eene religieuze ons gisteren de dood aankondigde van Leo Bracke, van Laerne, sergeant by de pauselyke zouaven, en den laetsten overgeblevenen der gekwetsten van dit roemryk regiment. Hy is den 3 maert, ten een ure en half, ’s namiddags in het hospitael van den H. Geest aen zyne wonden overleden. “’t Is, zegde de opperste der Zusters, de schoonste, de kalmste en de heyligste dood die ik ooyt gezien heb.”

Begin juni 1860 werd in *Den Denderbode* een afscheidsgroet aan de schielijk overleden Julius Rooman, zoon van Theodor en kleinzoon van oud-senator Rooman-de Block en bewoner van het kasteel van Laarne, gepubliceerd. De tekst is van de hand van Casimir Van Brussel en gewijd aan het overleden lid van de *Koorzangmaetschappij te Laerne-dorp*²⁵.

De Volksstem stond eind 1935 in een uitgebreid artikel stil bij het schielijk overlijden van Staatsminister Baron Emiel Tibbaut te Parijs. Emiel Tibbaut was geboren te Kalcken in 1862 en bouwde gaandeweg zijn politieke loopbaan uit via de gemeenteraad van Gent en als volksvertegenwoordiger van het arrondissement Dendermonde. Hij nam vooral de landbouwvraagstukken ter harte. Van 1928 tot 1932 was hij voorzitter van de Kamer²⁶.

4.1.4. Gegevens rond de beide Wereldoorlogen.

4.1.4.1. Wereldoorlog I.

Regelmatig werden lijsten van gesneuvelde, gewonde en geïnterneerde militairen tijdens WO I gepubliceerd. In die lijsten vonden we ook de namen van Kalkense en Laarnse militairen:

- verbleven in een van de hospitalen van Antwerpen: Kalkenaar Th. Plovie²⁷ en Laarnenaar Raoul Tilmant²⁸.
- werden in Nederland geïnterneerd: Laarnenaar H. De Visscher²⁹ en Kalkena-

²⁴ DE WILDE J.R.J., Een Laarnenaar sterft voor de paus (1868), in *Castellum*, jg. XXV, nr. 4, december 2008, p. 36-46.

²⁵ *Den Denderbode*, 10 juni 1860 en 24 juni 1860.

²⁶ *De Volksstem*, 22 december 1935. *Het Nederlandse dagblad Amersfootsch Dagblad* bracht op 18 augustus 1928 een omstandige levensschets van Emiel Tibbaut naar aanleiding van zijn verkiezing tot kamervoorzitter.

²⁷ *De Volksstem*, 30 augustus 1914.

²⁸ *De Volksstem*, 1 september 1914.

²⁹ *De Volksstem*, 8 december 1914.

ren Prosper Baetens³⁰, Medard Van Ruyteghem³¹, Prudent de Coster en Renold Durinck³².

- werd in Engeland geïnterneerd: Kalkenaar Polydoor Baert³³.
- krijgsgevangen in Duitsland: Laarnenaar Bernard Baetens³⁴.
- de in Leuven en omstreken gesneuvelde Laarnenaar Verschraegen werd ontgraven³⁵. Andere Laarnse gesneuvelden/overledenen: Jules Marie François De Wilde (vermoedelijk te Klerken, 6 februari 1916)³⁶, Leonard Byn (vermoedelijk te Stuyvekenskerke, 21 of 22 juni 1915)³⁷, Omer Francies Boone (vermoedelijk te Diksmuide, 13 mei 1916)³⁸ en Camiel Seghers (te Haacht, 26 augustus 1914)³⁹.

De gemeente Laarne werd in 1916 beboet met een som van 5000 mark voor het feit dat een inwoner van de gemeente over een lengte van 1200 meter tussen Laarne en Wetteren de telefoonleiding van de Duitse Legerleiding had vernietigd en ontvreemd⁴⁰. Bij de herhaling van het misdrijf in september 1916 werd een nieuwe boete, maar ditmaal ten bedrage van tienduizend mark, opgelegd⁴¹.

Aan het einde van WO I kreeg Kalken het bevel een dwangsom van twintigduizend mark te betalen *wegens het zich schuldig maken aan begunstiging van ontweken Fransche krijgsgevangenen*⁴².

Tijdens de bezetting zorgde de *Landbouwersbond van Oost-Vlaanderen* voor de bevoorrading van Kalken en Laarne op het vlak van meststoffen, turf en granen.

De opruiming van oorlogstuig liet volgens de *Gazet van Tamsche* een drietal maand na de wapenstilstand te wensen over.

*De zorgeloosheid van de besturen is zoo groot, dat in de centrum der gemeenten Laerne, Melle, Wettren-ten-Ede, nabij de spoorweglijnen en steenwegen, over kilometers lengte, ontzaglijke stapels van mijnen, houwitsers, torpedos's, granaten van alle kaliber, plus dynamiet bij duizenden kilos opgehoopt liggen. En daar loopt het publiek door om patroonhulzen te zoeken; daar spelen kinderen, en ... daar staan schildwachten!*⁴³

³⁰ *De Volksstem*, 13 november 1914.

³¹ *De Volksstem*, 6 december 1914.

³² *De Volksstem*, 9 december 1914.

³³ *De Volksstem*, 30 december 1914.

³⁴ *De Volksstem*, 4 november 1914.

³⁵ *De Volksstem*, 20 februari 1915.

³⁶ *De Volksstem*, 14 januari 1923.

³⁷ *De Volksstem*, 1 mei 1923.

³⁸ *De Volksstem*, 26 november 1924.

³⁹ *De Volksstem*, 28 maart 1915.

⁴⁰ *De Volksstem*, 11 februari 1916, *De Werkman*, 18 februari 1916 en *Landsturm*, 21 februari 1916.

⁴¹ *Den Denderbode*, 8 oktober 1916 en *De Werkman*, 6 oktober 1916.

⁴² *De Volksstem*, 11 september 1918.

⁴³ *Gazette van Tamsche*, 2 februari 1919.

In september 1919 werd gemeld dat in Laarne en in Kalken een afdeling van de Vlaamse Oudstrijders (V.O.S.) was opgericht⁴⁴.

In de nasleep van WO I werd voor de krijgsraad van Gent een proces gehouden waarbij Laarnenaar Jozef De Vylder terechtstond *als handlangers der Duitschers*⁴⁵.

4.1.4.2. Wereldoorlog II.

Gegevens over gesneuvelden en gekwetsten tijdens WO II troffen we beperkt aan: Oscar Voet (Kalken) werd begraven te Deinze⁴⁶, Michel Vergaelen (Kalken) werd verzorgd in het doofstommengesticht in de Van Schoonbekestraat te Antwerpen⁴⁷, Albert Auman (Laarne) was krijgsgevangen⁴⁸ en zijn dorpsgenoot Emiel De Brauwer sneuvelde te Lummen⁴⁹.

4.1.5. Reclameboodschappen.

Als een vorm van reclame moeten we de vermelding van uitslagen van leerlingen aan het College van de Eerwaarde Paters Jezuiten te Aalst zien. De Kalkense katholieke studenten Jules en Emiel Tibbaut behaalden er in de periode 1877-1880 als internen goede resultaten⁵⁰.

In latere perioden werden nog regelmatig uitslagen van studenten aan het Bisschoppelijk College te Lokeren⁵¹ en de Bisschoppelijke Normaalschool van Sint-Niklaas opgenomen⁵².

Meldenswaard is het slagen in het eerste examen van brouweringenieur van Jozef Walrave aan de Hogeschool van Leuven⁵³.

Tot slot werd in 1927 aan de Provinciale School voor vroedvrouwen het diploma afgeleverd aan Martha Duytschaever uit Laarne⁵⁴.

In 1914 werd in een reclametekst voor het product *Dentogène*, dat alle tandpijnen in een mum van tijd voor altijd zou helen, een tevredenheidsschrijven van de Laarnse postbode O. De Smet opgenomen.

De editie van *Ons Land* van 3 juli 1926 bevat een reclameboodschap voor een product voor haarbehandeling. Niets bijzonders misschien, ware het niet dat de Kalkense briefdrager Rudolf Van De Velde in dat artikel zijn tevredenheid uitgedrukt had over de werking van het product⁵⁵.

⁴⁴ *De Schelde*, 6 september 1919.

⁴⁵ *De Volksstem*, 16 maart 1919.

⁴⁶ *Het algemeen nieuws*, 10 juni 1940.

⁴⁷ *Het algemeen nieuws*, 13 juni 1940.

⁴⁸ *Het algemeen nieuws*, 8 juni 1940.

⁴⁹ *Het algemeen nieuws*, 13 en 16 juni 1940.

⁵⁰ *Den Denderbode*, 19 augustus 1877 en *Het Land van Aelst*, 15 augustus 1880.

⁵¹ *De Volksstem*, 5 augustus 1910.

⁵² *De Volksstem*, 3 augustus 1922.

⁵³ *De Volksstem*, 13 juli 1912.

⁵⁴ *De Volksstem*, 16 augustus 1927.

⁵⁵ *Ons Land*, 3 juli 1926.

4.1.6. Allerlei.

We maakten geen overzichten van gezworenen voor de rechtbanken, priesters die opeenvolgend de parochies leidden noch van de opeenvolgende notarissen.

In een artikel uit 1864 was sprake van het *godshuys van Calcken*, evenwel zonder verder enig gegeven⁵⁶.

De Werkman spendeerde eind juli 1877 drie lijntjes aan de bouw van het klooster te Laarne. 't *Prachtig Hospicegebouw van Laarne gaat goed vooruit. Vivat Laarne! Schoone steenwegen voor de boeren, en een paleis voor d'arme menschen, dat is wel!*⁵⁷

Eind maart 1878 kon men in de Kalkense herberg *De Paal* inschrijven voor een ringsteking te paard in Wetteren-ten-Ede⁵⁸.

In de editie van *De Werkman* van 13 maart 1914 werd ene Remi Tondeleir uit Kalken vermeld als een soort volkszanger in Lede.

In 1926 werd Kalkenkerk door de *Koninklijke Kommissie voor Land- en Stedschoon* geklasseerd als gedenkteken derde klas⁵⁹.

In het socialistische blad *Parool* stak Gerard Walschap in het artikel *De Lichtgelovigheid onzer Voorouders* de draak met die lichtgelovigheid. Niks bijzonders, ware het niet dat hij aan het einde van dat artikel volgend verhaal bracht: *Jan Wijkele, uit Kalken, viel de 7de November 1502 door ongeluk van een eik en lag elf uren buiten kennis. Zijn moeder beloofde zich te laten inschrijven in het broederschap van Alsemberg en terstond kwam haar zoon weder tot het bewustzijn*⁶⁰.

4.2. Misdaden al dan niet te Kalken en Laarne, met of zonder betrokkenheid van de plaatselijke bewoners.

4.2.1. Kermis- of drankgerelateerde misdaden.

De Werkman veroordeelde menig misdrijf dat voortvloeide uit *Dat ongelukkig nacht zitten!!!* Die term werd gebruikt in een artikel dat handelde over de Laarnse veldwachter die in 1878 bijna werd doodgeschoten⁶¹.

Kermissen blijken meer dan eens aanleiding te geven tot misdaden en of ongelukken. Enkele voorbeelden volstaan om dat te illustreren.

- een moord na Beerveldekermiss van 1902 (op de wijk *Calken-Beirvelde*)⁶².
- de moord op de Kalkense vrijgezel Urbaan De Lausnay op de terugweg na een bezoek aan de Laarnse oktoberkermiss van 1902⁶³.

⁵⁶ *Den Denderbode*, 17 januari 1864.

⁵⁷ *De Werkman*, 27 juli 1877.

⁵⁸ *De Werkman*, 29 maart 1878.

⁵⁹ *De Schelde*, 19 juni 1926.

⁶⁰ *Parool*, 26 oktober 1947.

⁶¹ *De Werkman*, 25 januari 1878 en *Den Denderbode*, 27 januari 1878.

⁶² *Den Denderbode*, 6 april 1902.

⁶³ *Den Denderbode*, 9 oktober 1902.

- het neerschieten van een persoon tijdens een twist tussen Kalkense en Laarnse herbergbezoekers in de herberg van Hoogewijs in de Zomerstraat op zondagavond vóór 1 mei 1914⁶⁴, mogelijk te linken aan de 3-meikermis in de Zomerstraat.
- aanranding van Beerveldenaar op terugweg van Laarnekermis in juni 1925⁶⁵.
- het toebrengen van messteken aan iemand die een beschonken man wou helpen op 19 september 1927, ter gelegenheid van Kalkenkermis⁶⁶.
- een Kalkense kermisvierder in Overmere werd bont en blauw geslagen op terugweg van de winterkermis van 1932⁶⁷.

Kermissen waren ook af en toe het toneel van smartelijke ongelukken. Zo verongelukte een vroegere dienstster van de families Cremers en Ongena tijdens een wandeling met kinderen uit die families in Kalkendorp tijdens Kalkenkermis 1910. Waarschijnlijk kwam ze onder de tram terecht in een poging een van de kinderen te redden⁶⁸. Enkele maanden later, tijdens een wielervedstrijd ter gelegenheid van de Sint-Denijskermis in de Vaartstraat, werd een vrouw ernstig gekwetst na een botsing met een deelnemer aan die wedstrijd⁶⁹.

4.2.2. Verslagen van moorden en moordpogingen.

De berichtgeving over moorden verliep meestal voor veel dagbladen gelijklopend: de berichten over dezelfde gebeurtenissen werden in een korte tijdspanne in een of meerdere bladen opgenomen. Het is hier niet de plaats om die gevallen op te sommen, maar wat opvalt, is dat die misdrijven heel regelmatig met vuurwapens werden uitgevoerd.

We beperken ons tot één zaak omdat die een beeld geeft van de problematiek rond de dienstplicht. Het gebeurde op Nieuwjaarsavond 1888.

Laarne, bij Wetteren. – Weêral de gevolgen van dronkenschap en uitzitten: Op Nieuwjaaravond bij Vientje Braeckman, in de Brandemanstraat, wierd er gevochten, Theophiel Daeze springt buiten met de gloeiende stoofpan en slaat er mede op het hoofd van Francies Wilderode, die bijna dood blijft liggen, en reeds de Sacramenten der Stervenden heeft ontvangen. 't Parket en de Gendarms hebben ter plaats geweest, en hebben de stoofpan medegenomen naar Dendermonde. Volgens het zeggen zou Daeze kwaad zijn op Wilderode, voor te zeggen: Wat wilt gij met het meisken Braeckman klappen, gij zijt toch afgekeurd voor den Soldatendienst! ... Men ziet, het ware toch te wenschen dat er een Vrijwilligersleger kwame, en die bloedwet en loterij kon afgeschaft worden, welke zooveel tranen kosten, en daarbij de ongelukkigen welke in het

⁶⁴ *De Werkman*, 1 mei 1914 en *De Volksstem*, 28 april 1914.

⁶⁵ *De Volksstem*, 17 december 1925.

⁶⁶ *De Volksstem*, 1 januari 1928.

⁶⁷ *De Volksstem*, 31 januari 1932 en 29 april 1932.

⁶⁸ *De Volksstem*, 22 september 1910.

⁶⁹ *De Volksstem*, 14 oktober 1910.

*lot vallen en een gebrek hebben, de vernedering ondergaan, na het konsult te moeten hooren aflezen voor het publiek, en zooals men hooger ziet, nadien nog verweten, waardoor er nog doodslagen kunnen gebeuren*⁷⁰.

De problematiek rond de dienstplicht leidde in het jaar 1900 in Laarne tot een bloedig gevecht tussen gendarmen en soldaten. De omstandigheden blijven duister, maar *Klokke Roeland* verweet de plaatselijke overheid niet tussenbeide te zijn gekomen. *Zeventien soldaten zijn tot nu toe binnengevraagd, waaronder en zeker getal huisvaders, wevers uit het fabriek, die in het putje van den winter vrouw en kinderen hebben moeten verlaten om te gaan exerceeren! 't Is barbaarsch!* Uiteindelijk werden vier soldaten veroordeeld tot gevangenisstraffen⁷¹.

4.2.3. Diefstal en poging tot diefstal.

Het oudste dagbladartikel in de verzameling voor Laarne betrof een verslag uit 1847 van een poging tot veediefstal in een landbouwbedrijf. Daarbij werd een van de dieven doodgeschoten⁷².

Een andere diefstal uit 1890 betreft de Berlindekapel.

*- Laarne. – Woensdagnacht heeft alhier een heilgischendende diefstal plaats gehad in de kapel Terlinden, waar alle eerste dinsdagen der maand eene mis gelezen wordt en waar dan het beeld van O.L. Vrouw met al hare sieraden wordt uitgesteld. Nu, de dieven meenden de sieraden daar nog te vinden, maar zij werden uit voorzichtigheid telkens weggenomen. De kwaaddoeners hebben nochtans de hand kunnen leggen op eene gouden ketting, de kronen van O.L.Vrouw en het kind Jezus, eenige ex-votos, de kandelaren en nog eenige andere voorwerpen van waarde. De dieven zijn onbekend*⁷³.

Een volgend geval van diefstal heeft ook betrekking op het ontvreemden van religieus materiaal, maar ditmaal uit Laarnekerk in 1892. De kronen en de scepters van het O.L.Vrouwenbeeld en het kindje Jezus werden weggenomen en *ook een gouden ketting welke het Mariabeeld rond den hals droeg en de zilveren kruisen der kongreganisten*⁷⁴.

4.2.4. Vandalisme.

In 1902 werd in de kerk van Laarne *het orgel vernield, veel schade berokkend aan het altaar en het tabernakel. Eene deur afgerukt van het vonthuisje en al de offerblokken stukgeslagen, en de inhoud geroofd*⁷⁵.

In de krant *De Volksstem* van 30 juli 1910 werd een laffe daad vermeld. *Ongekende kerels hebben de rootputten welke naast de vischvijvers van het Hoogewijs liggen*

⁷⁰ *Het Land van Aelst*, 15 januari 1888.

⁷¹ *Klokke Roeland*, 28 januari 1900.

⁷² *Den Denderbode*, 6 juni 1847.

⁷³ *Den Denderbode*, 16 november 1890.

⁷⁴ *Den Denderbode*, 5 mei 1892 en *De Werkman*, 6 mei 1892.

⁷⁵ *Den Denderbode*, 17 juli 1902.

doorgestoken en daardoor al de visch vergiftigd. Ruim 1000 kilos visch is vergiftigd. In De Volksstem van 16 juni 1922 lazen we dat iemand veroordeeld werd voor het opspleiden van papieren op de rug van de kerkbaljuw van de parochiekerk van Kalken. De kerkbaljuw deed zijn ronde in de kerk en de rechtbank veroordeelde de beklagde tot een geldboete voor smaad door gebaren jegens eenen persoon met een openbaar karakter bekleed.

4.2.5. Overtredingen door herbergiers.

In 1893 namen brouwers het blijkbaar niet zo nauw met de wetgeving.

Brouwers, Fin de siècle? – Sedert eenigen tijd, hadden sommige bewoners van belangrijke hofsteden in de gemeente Calcken, zich een goedkoop materieel aangekocht om zelf hun bier voor eigen gebruik te maken. Eenige bedreven dat stieltje op immers uitbreidende schaal en brouwden zelfs al eenige tonnen voor vrienden en geburen. Dat ging hun goed; doch over eenige dagen kregen zij een bezoek van de accijnsbedienden welke hun materieel aansloegen, en tegen die brouwers fin de siècle proces-verbaal opstelden. Men denkt dat de les dezer twee aan de andere pachters den lust zal benemen om hun brouwersstieltje verder voor te zetten⁷⁶.

Onder de titel *Herbergiers opgepast* volgde het volgende artikel:

De Wilde Remi van Calcken had op 6 mei 1910 vast en zeker vergeten dat er eene wet bestaat die beveelt dat de herbergen moeten gesloten zijn om 1 uur van den nacht, want toen de gendarmen op gezegden datum in zijne herberg traden om rond half twee vonden zij De Wilde nog bezig lustig aan het tappen. Die vergetelheid kost hem 1000 fr. boet voorwaardelijk⁷⁷.

In juni 1911 werd de geheimstokerij van de Eesveldse herbergier Ivo De Vilder opgedoekt⁷⁸. Hij werd bestraft met een jaar gevangenisstraf en een boete van tienduizend frank⁷⁹.

4.2.6. Verduidelijkingen van Kalkense volkse verhalen uit het interbellum.

4.2.6.1. Schraminkelen.

In *De Volksstem* van 21 oktober 1927 vonden we in een artikel achtergrondinformatie over de in Kalken gebruikte term *schraminkelen*.

Spotlied. – Zekeren René Verstuyft van Calcken, was over eenige maanden verlaten geweest door zijne vrouw, die er van onder getrokken was met een jongeling van de gemeente. Echter na eenigen tijd kreeg ze berouw en smeekte haren echtgenoot haar terug onder het echtelijk dak te nemen. René Verstuyft stemde erin toe. Doch de geburen, die met deze streng persoonlijke zaak niets te

⁷⁶ *Den Denderbode*, 9 maart 1893.

⁷⁷ *De Volksstem*, 30 september 1910.

⁷⁸ *De Volksstem*, 14 juni 1911 en *Den Denderbode*, 15 juni 1911.

⁷⁹ *De Volksstem*, 7 februari 1912.

zien hadden, namen dit anders op. Toen de vrouw pas thuis was, kwam weldra een ketelmuziek tot stand dat de echtgenooten Verstuyft eene wanklinkende serenade bracht. Dit gebeurde in het vervolg bijna dagelijks. Dit was niet genoeg: een dorpspoet flansde rap een hekkelied aaneen, en dit werd gezongen door klein en groot⁸⁰. Zoo ook door de kleine Marika De Kegel, die met haar kinderstemmetje het hatelijk lied zong, daarin opgestoot door hare moeder Maria Roelandt. Dat kost aan deze thans 260 frank boet, voorwaardelijk gedurende vijf jaar gezien haar goed verleden⁸¹.

4.2.6.2. Weerwolven te Kalken.

In de *Gazette van Temsche* werd een verhaal bevestigd dat ik ook via Gustaaf Verschraegen heb gehoord. Ook dat verhaal speelde zich af tijdens het interbellum en wel omstreeks 1926.

(...) Maar als we nog klein waren hebben we ook dikwijls hooren spreken van de "weerwolven". Dat soort dieren of spoken was talrijk in den "gouden" ouden tijd, en 't ware spijtig voor de Vlaamsche leute moest dat soort uitgestorven zijn. Zoo dachten drie jonge gasten er over van de wijk Eesvelde, van het Oost-Vlaamsch dorp Kalken, en vonden er hun vermaak in "weerwolf te spelen. Ze gingen 's avonds wandelen, in "weerwolven" verkleed; den voorbijganger, dien ze ontmoetten, spraken zij aan, en deze moest een hunner een eind weegs op den rug dragen. Anders werd hem geen leed gedaan. De menschen waren niettemin benauwd van die weerwolven.

Dat kwam aan de ooren van den bevelhebber der gendarmen van Overmeire, die niet veel aan weerwolven geloofte en er ook niet benauwd van is. "Ik zal ze wel hebben", dacht hij en nam zijne maatregelen. Hij deed twee zijner manschappen zich verschuilen, op eene bepaalde plaats in de straat in welke de weerwolven hunne perten speelden en die van Eesvelde loopt naar het Steentje te Laarne. Dan verkleedde hij zich in een oud sukkelachtig boerken, en ging in die straat voortstropelen.

Ja! de weerwolven kwamen af, met drieën. Boerken moest een weerwolf dragen op den rug; de twee andere weerwolven gingen elk langs eenen kant. Boerken sukkelde al zuchtend en klagend voort, in de richting waar de gendarmen zaten, die hem aan zijn ste(u)nen van herre hoorden komen. Ter plaatse gekomen, greep Boerken zijnen weerwolf bij de beenen en keerde hem achterover op de straat, terwijl de twee gendarmen, elk een anderen weerwolf bij den kraag vatten. De weerwolven waren zoo verbluft dat ze niet wisten waar ze het hadden. Het waren drie boerenjongens uit de gemeente.

⁸⁰ De liedtekst *De terugkeer van een berouwhebbende vrouw op de stemme Charleston*, werd geschreven door Gerard De Schrijver of Yvonne Taragola. Verzameling Denise Buyst, Laarne.

⁸¹ *De Volksstem*, 21 oktober 1927. Dit krantenartikel bevestigt het verhaal mij verteld door Gustaaf Verschraegen.

Het overige van het drama zal afgespeeld worden op het tribunaal, en de jaarboeken van Kalken zullen binnen honderden jaren nog vertellen van de “weerwolven van Eesvelde”⁸².

4.2.7. Overtredingen van het jachtrecht.

In de *Gazette van het land van Waes* werd in 1848 gemeld dat de Laarnse wever Serafien Hoogewys veroordeeld was voor een *overtreding van de wet op de jacht*⁸³.

4.3. Economisch belangrijke zaken en openbare werken.

4.3.1. De Schelde en de overstromingsproblematiek.

In 1853 waren er werken aan de brug over de Schelde te Wetteren. Voetgangers zouden de Schelde moeten oversteken met een overzet⁸⁴.

Een interessant gegeven lezen we in *De Werkman* van 24 januari 1873. *Men schrijft uit Laarne: Van over veel jaren is er spraak geweest door onze gemeente een uitloozingskanaal te delven. De laatste overstroming heeft nogmaals bewezen hoe noodig dit is. Ook vernemen wy met genoegen dat de Besturen onzer gemeente, van Kalken en Wetteren zich ernstig met de zaak bezig houden. Het kanaal zou beginnen aan het Pauwken te Destelbergen, door den Kolk te Laarne komen en tusschen Wetteren en Kalken weder in de Schelde komen.*

Vermeldingen in 1879 verwijzen naar de oprichting van het eerste Kalkense polderbestuur in 1817: *Te Calcken en Wichelen is de Schelde overgestroomd, 't geen niet gebeurd was sedert 1816; 't vlas lijdt geweldig en al de andere vruchten vragen droogte en warmte. In 1816 was 't 'n zomer gelijk nu: gedurig regenen; (...)*⁸⁵.

In de weekbladen *De Schelde* en *Gazet van Temsche* werd respectievelijk op 11 en 12 augustus 1888 gemeld dat alle meersen in Schellebelle, Overmere en Kalken blank stonden en dat de vlasoogst zo goed als volledig verloren is. *De inwoners van Kalcken hebben al gedaan, wat mogelijk was, om dijken te maken, maar al hun werk is vruchteloos gebleven*⁸⁶.

Aan de overstromingen die regelmatig dorpen langs de Schelde troffen, werd ook in *Den Denderbode* aandacht besteed. In de editie van 12 juli 1903 werd bericht over een zomerse overstroming die de hooioogst op de meersen in de omgeving van Schellebelle had verwoest. De krant legde er de nadruk op dat voor die zomerse overstroming geen direct aanwijsbare oorzaak was te vinden: er was geen ongeluk

⁸² *Gazette van Temsche*, 28 maart 1926.

⁸³ *Gazette van het land van Waes*, 26 november 1848.

⁸⁴ *Den Denderbode*, 18 september 1853.

⁸⁵ *De Werkman*, 18 juli 1879 en *Gazet van Temsche*, 13 juli 1879.

Ten gevolge van erge overstromingen werd, onder impuls van de Nederlandse overheid, in Kalken in 1817 *de Watering der meerschen en lage landen van Calcken* opgericht om het plaatselijk bestuur van de kosten van de onderhoudstaken te ontheffen.

⁸⁶ *De Schelde*, 11 augustus 1888.

gebeurd en er was ook geen buitengewone regenval geweest. Het artikel beschreef het lot van de landbouwers: *Het hooi was nog niet binnengehaald en de oogst beloofde schitterend te zijn, dank aan de droogte, die men deze weken gehad heeft. Het grootste deel mag als verloren gezien worden. De landlieden zijn verslagen. Men zag ze woensdag met rieken gewapend, hun vlottend hooi trachten weder te visschen*⁸⁷.

Diezelfde krant meldde op 30 november 1905 dat *Tusschen Wetteren, Calcken, Schellebelle en Uitbergen zijn de landen en meerschen ook overstroomd*, in januari 1906 dat ten gevolge van hevige regen vooral *Calcken, Wetteren, Schellebelle en Uitbergen beproefd* waren⁸⁸, en in februari 1907 dat een storm in het Land van Dendermonde een grote overstroming veroorzaakt had waarbij *te Calcken staan de wegen onder water*⁸⁹. Even later kwamen de overstromingsmiserie en de overstromingspreventiepolitiek in de politieke maalstroom terecht. Daensisten (onder andere Pieter Daens en Leonce Du Catillon), Katholieken en Socialisten mengden zich in de debatten en vanaf het voorjaar van 1910 werd onophoudelijk gehamerd op de noodzaak van een vlugge uitvoering van de beloofde werken om die overstromingen te vermijden⁹⁰. Vooral *De Werkman*, en in mindere mate *Het Land van Aelst*, trokken hard van leer tegen de volgens die kranten onwillige katholieke meerderheid om spoed achter de werken te zetten. De Christendemocraten zagen hun kans schoon invloed te winnen bij de plaatselijke landbouwers en de andere overstromingslachtoffers, met name vooral de herbergiers wiens herbergen tijdens die overstromingen onbereikbaar waren⁹¹.

Vooraf rond de overstromingsproblematiek belichtte *De Werkman* het parlementaire werk van Pieter Daens en de inzet van Du Catillon als journalist en plaatsvervangend volksvertegenwoordiger voor het arrondissement van Dendermonde. De krant schreef op 18 februari 1910 dat Pieter Daens de Minister van Openbare Werken interpelleerde nopens volgende situatie: *Er heerscht waternood te Wetteren, Calcken, Overmere, Schellebelle Aardeken en Uitbergen-Weimeersch. Weiden, zaailand en zelfs huizen zijn er overstroomd. De overstroming heeft reeds groote schade veroorzaakt. De waternood is verwekt door een paar bressen in den dijk bij Schellebelle. Kan M. de Minister niet onmiddellijk tusschenkomen om de overstromingen aldaar te doen verminderen en een dreigende ramp, zooals te Moerzeke*⁹² *te voorkomen?* De minister zou een ambtenaar ter plaatse sturen om de situatie te bestuderen

⁸⁷ *Den Denderbode*, 12 juli 1903, vermelding onder de hoofding Schellebelle.

⁸⁸ *Den Denderbode*, 14 januari 1906 en de *Gazet van Temsche*, 14 januari 1906.

⁸⁹ *Den Denderbode*, 28 februari 1907.

⁹⁰ *De Werkman*, 25 februari 1910 en *Het Land van Aelst*, 20 februari 1910 en 8 maart 1910.

⁹¹ *De Werkman*, 2 september 1910.

⁹² Hier wordt verwezen naar de overstromingen van 1906, waarbij vooral de streek rond Dendermonde (Moerzeke en Grembergen) zwaar getroffen werden. Om in de toekomst overstromingen onmogelijk te maken, werd een plan uitgewerkt om alle Scheldedijken in het Land van Dendermonde te onteigenen ten voordele van de Staat. Bepaalde dijken zouden dan beter kunnen onderhouden en aangepast worden aan de noden.

Zowel in Kalken als in Laarne werden omhalingen gehouden voor de getroffen en uit de twee bovengenoemde plaatsen.

en inderdaad, in de krant *Het Land van Aelst* van 27 februari 1910 werd gemeld dat er in de dijken te Schellebelle twee barsten waren. In *De Werkman* van 11 maart 1910 werd verslag gedaan van een oproep naar de minister van Openbare Werken toe om de dijken spoedig te herstellen.

Een tweede actiepoint was de vraag tot uitbetaling van een officiële financiële vergoeding aan de slachtoffers van de overstromingen van februari 1910. Nog voor er van regeringswege geld voor hulp aan de overstromden was toegezegd, had de burgemeester van Dendermonde geld ter beschikking gekregen van *eene Vereeniging van Franschmans te Brussel* om over te maken aan de getroffen en te *Schellebelle, Calcken en omliggende*. De hele heisa rond die vergoeding kaderde in een politiek opbodspel. Het stuitte eind juni 1910 *De Werkman* tegen de borst dat de burgemeesters van de getroffen gebieden dat geld niet in een redelijke termijn aan de slachtoffers hadden bezorgd, maar misschien nog het meest het feit dat het Kalkense gemeentebestuur het niet de moeite vond een officiële schadeclaim bij de regering in te dienen⁹³. Het hek was voor de christendemocraten helemaal van de dam toen de socialisten het verkrijgen van schadevergoeding als het resultaat van hun eigen werking claimden. Du Catillon zag in de uit te voeren werken werkgelegenheid voor *wakkere werklieden van het Arrondissement* die mits een goed loon ter plaatse zouden kunnen werken en niet hoefden te gaan slaven te Brussel, Doornik of elders, ver van vrouw en kind. Bovendien waren alle nodige onteigeningen reeds gebeurd⁹⁴.

De Daensisten lieten de hogere overheid tijdens de winterperiode niet met rust⁹⁵. Ondertussen was er ook een nieuwe minister van openbare werken, Helleputte, waarvan verwacht werd dat die de procedure voor de aanbesteding van de werkzaamheden zou kunnen bespoedigen. Eind maart 1911 was opnieuw *een deel der Uitbergenstraat, tusschen Calcken en Overmeire, gansch overstroomd, zoodat de boeren aan hun land niet kunnen geraken. Nog erger is het met de velden van Assels te Calcken gesteld, die onder water geloopen zijn zoodat verleden jaar. De schade bedraagt nogmaals duizenden frank en treft meestal werklieden en kleine boeren*⁹⁶.

In *Het Land van Aelst* suggereerde Du Catillon op een van de dijken van de te verlenen Kalkenvaart een steenweg aan te leggen om de verbinding van Kalken en Schellebelle via een brug over de Schelde mogelijk te maken⁹⁷. Op 29 maart 1911 stelde *De Volksstem* dat de aanbesteding van de werken tussen Wetteren en Schoonaarde waarschijnlijk eind april 1911 zou kunnen gebeuren. De krant voorzag het begin van de werken ten laatste in juni en verwachtte dat die de ganse zomer zouden duren. De bouw van een brug over de Schelde te Schellebelle was echter van gemeentelijk be-

⁹³ *De Werkman*, 24 juni 1910.

⁹⁴ *De Werkman*, 16 september 1910.

⁹⁵ *De Werkman*, 11 november 1910.

⁹⁶ *Den Denderbode*, 26 maart 1911. In de *Vlissingse Courant* van 27 maart 1911 verscheen een gelijkaardig bericht over de overstroming *ten gevolge van het voortdurend uitstellen der werken aan de Schelde tusschen Wetteren en Schellebelle (België) (...)*.

⁹⁷ *Het Land van Aelst*, 26 maart 1911.

lang en viel dus niet onder de aan te besteden werken⁹⁸. *Het Land van Aelst* meldde op 4 juni 1911 dat een beslissing genomen was over de werken aan de Scheldeoeveren van Wetteren en Schoonaarde en dat volksvertegenwoordiger Daens eveneens gevraagd had te beginnen met het leggen van dijken vanaf Jabbeke en Schellebelle⁹⁹. We weten niet in hoeverre de werken reeds uitgevoerd waren op het moment dat een *tempeest* begin januari 1912 opnieuw uitgestrekte meersen tussen Wetteren, Kalcken, Overmere en Uitbergen onder water zette. *Bovendien was de vaart van Kalcken gansch vol; de scheepvaart erop is onderbroken*¹⁰⁰.

4.3.2. Publieke gezondheid.

Onlosmakelijk verbonden met de overstromingsproblematiek in de omgeving van Schellebelle, was ook het gevaar voor de publieke gezondheid. Ten gevolge van de rechttrekking van de Schelde tussen Wetteren en Schellebelle was er een onge vulde oude Scheldearm die na een aantal jaar voor problemen zorgde. Die onge vulde en ongebruikte Scheldearm bleek de ideale voedingsbodem voor een insect dat jarenlang voor ernstige gezondheidsproblemen zorgde voor diegenen die in de onmiddellijke omgeving ervan in de meersvlakte werkten. Die insecten waren beter gekend als de *Wetteraarkens*.

In *Den Denderbode* van 24 augustus 1905 verscheen volgend bericht:

Wij spraken reeds over 't walgelijk insect, dat in die streek van Vlaanderen ziekten verspreidt en haar schier onbewoonbaar maakt.

't Is een klein blauwachtig insect, langvleugelig en gelijkend op een vliegende mier. De minste aanraking met de huid verwekt gezwollen en bloedopdrang, die reeds doodelijk waren. Talrijke werklieden weigeren in de streek te arbeiden. Men ziet er kinderen, de beenen en armen bedekt met diepe litteekens en vreeselijke verzweringen, voortkomend van vergiftigde beten.

Talrijke personen zijn bedlegerig en te Calcken heerscht er thyphys op bestendige wijze. Iedere week stipt men nieuwe gevallen aan en onlangs bezweken drie personen, tengevolge van de verschrikkelijke ziekte.

Een raadslid van Dendermonde, zegt een blad, deelde de zaak mee aan de regeering en voegde erbij hoe de zaak te verhelpen is.

Daartoe behoorde enkel de oude arm der Schelde, ongeveer 5 kilometers lang te worden gevuld. Des zomers, bij lage tij, ligt dit slijk droog. Rompen van honden, katten spoelen er aan bij hooge tij en liggen in de zon te ontbinden. In dit pestveld woekeren de insecten op verbaasende wijze voort en verspreiden zich over de streek.

't Is eene ware plaag, welke noodzakelijk dient bestreden te worden.

⁹⁸ *Het Land van Aelst*, 9 april 1911.

⁹⁹ *Het Land van Aelst*, 4 juni 1911.

¹⁰⁰ *Den Denderbode*, 11 januari 1912.

Die alarmerende berichten zetten ook de entomologen aan het werk om na te gaan over welk insect het ging¹⁰¹.

Tijdens het begin van de zomerperiode 1906 zorgden *de Wetteraarkens* opnieuw voor ongemakken.

De Wetteraarkens, die venijnige kerfdiertjes, zoo hinderlijk en gevaarlijk voor menschen en dieren, zijn opnieuw verschenen in de uitgestrekte Scheldeweiden, tusschen Wetteren Calken en Uitbergen.

Woensdagnamiddag, rond den avond, was het weder zwoel-donderachtig, een geschikt weder voor de slijkluizen, zooals het volk die diertjes nog heet, om in gansche zwermen over de grasvlakte te vliegen.

De boeren, die op de omliggende akkers hunne aardappels opzetten, klaagden terecht over die insecten, die door kousen broek en hemd tot op den huid dringen en pijnlijk steken. Zelfs willen verscheidene werklieden niet meer werken in de nabijheid van de meest geteisterde plaatsen, vooral in den omtrek van den afgescheiden arm der Oude Schelde waar de Wetteraarkens vooral in het slijk woekeren¹⁰².

Een krantenartikel in *Den Denderbode* van 2 augustus 1906 wees op de economische gevolgen van de aanwezigheid van de *Wetteraarkens*:

Altijd de Wetteraarkens.

Hoogdringende maatregelen worden vereischt.

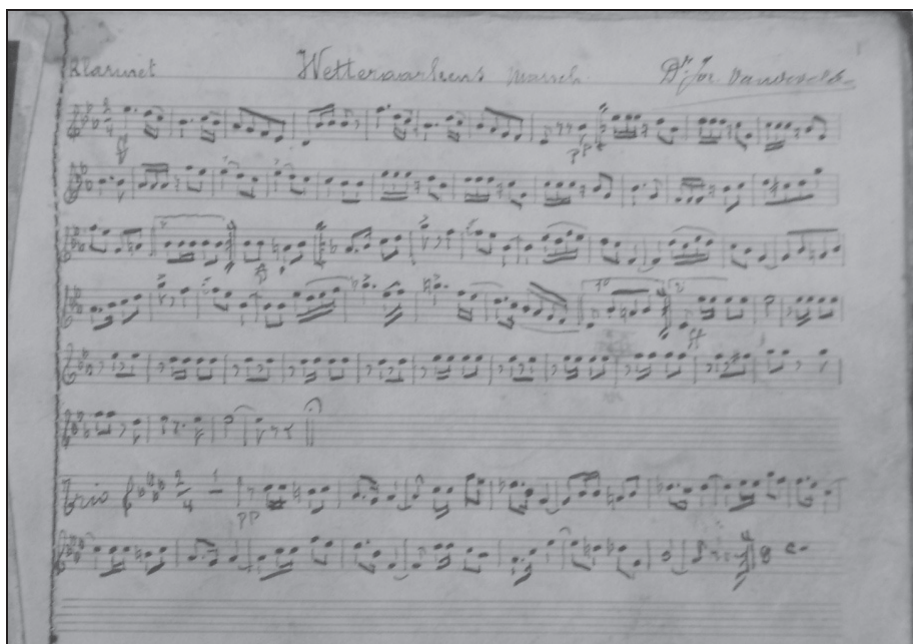
Wil men een nieuw bewijs hoe de aanbelangenden het insect vreezen? Notarissen der streek hebben verzekerd dat het hooi van zekere Scheldemeerschen, gelegen bij den modderpoel der Oude Schelde, dit jaar voor haar geld is, verkocht geworden.

Boeren, die vlas in die meerschen te drogen hadden gelegd, hebben het laten liggen. Niet alleen de boeren, maar ook de eigenaars der Scheldemeerschen lijden dus aanzienlijke schade.

¹⁰¹ Uittreksel uit *Annales de la Société entomologique de Belgique* voor 1906: *Vers la fin de la journée, les excursionnistes ont tenté de découvrir un endroit qui fût infesté par les « Wetteraarkens » petits insectes qui, d'après les journaux, étaient devenus une véritable plaie pour la région, s'attaquant aux hommes par milliers et provoquant, par leurs piqûres, des troubles parfois fort graves. Mais ce fut en vain et le temps pressant, il fallut regagner Overmeire sans avoir pu faire connaissance avec le Wetteraarken et sans avoir pu établir son identité. Cet insucces était tout simplement dû à ce que l'heure n'était pas assez avancée, à ce qu'a constaté depuis M. Severin, qui a pu alors expérimenter sur lui-même la nocivité de l'insecte (un diptère) ... et en rapporter pour l'étude de nombreux spécimens. Il est à espérer qu'il pourra bientôt nous donner quelques renseignements sur ces énigmatiques insectes.*

([http://www.archive.org/stream/annalesdelasoci501906soci/annalesdelasoci501906soci/...](http://www.archive.org/stream/annalesdelasoci501906soci/annalesdelasoci501906soci/))

¹⁰² *Den Denderbode*, 7 juni 1906.

Illustratie 5. De Wetteraarkens marsch door de Kalkense dokter Jozef Van De Velde. Verzameling René Borglioën.

In *Den Denderbode* van 6 september 1908 gaat het verhaal verder:

WETTERAARKENS – Die gevaarlijke insecten hebben, zooals wij tijdens de groote hitte reeds schreven, andermaal de streek geteisterd. Ditmaal is er zelfs een doodelijk geval van hunne giftige steken vast te stellen. Eene vrouw der gemeente is dezer dagen gestorven, aan bloedvergiftiging, veroorzaakt door steken van Wetteraarkens. (...).

In het Wetterse weekblad *De Schelde* van 6 september 1908 werd een *Brusselsch dagblad* geciteerd waarin gesteld werd dat de enige oplossing was de vulling van de niet meer gebruikte Schelde-arm, een herhaling van de oplossing uit *Den Denderbode* van 24 augustus 1905.

In een voor het weekblad *De Schelde* ongewoon lange bijdrage wordt gesteld dat die insecten in het slijk der afgesneden armen der Schelde tusschen Gent en Dendermonde woekeren, vooral in deze te Gentbrugge, Heusden, te Melle (brug), te Wetteren-Bierstapel (sic), te Calcken en te Wichelen-Beirlare¹⁰³.

De overstromingen bleven echter voor gezondheidsproblemen bij de getroffen en zorgen. Léonce Du Catillon betoogde in *De Werkman* van 16 september 1910 dat de geplande werken een einde zouden maken aan allerlei ziekten en plagen waaraan reeds menig bewoner der streek ongelukkig bezweken is: typhus, kroep, noot-

¹⁰³ *De Schelde*, 11 augustus 1906.

ziekte, polderkoorts en niet het minst de zoogezegde slijkziekte of wetteraarkens. De *Werkman* van 28 oktober 1910 nam volgend artikel op:

Calcken. – Grouwelijke zaak!

Ja, grouwelijke zaak!

Een jonge Huisvrouw, met talrijke kinderen, die in de overstroomde huizen woont, is zondag morgend bijna schielijk gestorven; de Geneesheren verklaren dat het door de vochtigheid en de killigheid is. De man, zekere Richard, liep rond razig van droefheid en wanhoop. Als in de Kerk de Gebeden gevraagd werden, elk weende.

Arm slachtoffer van een zorgeloos Gemeentebestuur! Sedert lang moesten bij het hooger Bestuur spoedige hulpmiddelen gevraagd zijn.

Honderd jaar later zorgen de *Wetteraarkens*, maar nu onder de wetenschappelijke naam *knijten* of *culicoides*-muggen, nog steeds voor problemen. In de dichtgeslibde Schelde ter hoogte van Sint-Amandsberg en Gentbrugge veroorzaken die beestjes sinds omstreeks 2006 voor ergernis. Een oplossing voor het probleem blijkt misschien eerder financieel onhoudbaar. Met de regelmaat van de klok verschijnen nog steeds artikels over de hinder die de knijten of de zogenoemde Scheldemuggen veroorzaken¹⁰⁴.

4.3.4. De tram.

Op 23 december 1866 werd in *Den Denderbode* bericht over opmetingswerken om een *yzerenweg* van Gent naar Antwerpen langs onder andere Laarne en Kalken aan te leggen. Bijna twintig jaar later werd de aanleg van een buurtspoorwegennet, namelijk de lijn van Gent naar Zele en Hamme via Destelbergen, Heusden, Laarne, Kalken en Overmere, in vier bladen aangekondigd: in *Den Denderbode*, *De Werkman*, *De Schelde* en de *Gazet van Temsche*¹⁰⁵. *De Werkman* kondigde de afwerking van die stoomtramlijn aan tegen juni of juli 1886¹⁰⁶.

4.3.5. Telefonie en elektrificatie.

In 1886 werd een andere nieuwigheid aangekondigd, namelijk de aanduiding van concessiehouders van een telefoonnet dat een honderdtal gemeenten en dorpen uit Oost-Vlaanderen met elkaar zou verbinden: onder andere Kalken en Overmere. Laarne werd hierbij niet vermeld¹⁰⁷.

In 1924 werd gemeld dat de uitvoering van het provinciaal ontwerp voor elektrificatie

¹⁰⁴ CAUWELS J., Nog geen oplossing voor muggen, in *Het Laatste Nieuws Gent/Wetteren*, 1 augustus 1908. VERSTRAETE C., Scheldemuggen bestaan al een eeuw, op www.nieuwsblad.be/article/ van zaterdag 28 februari 2009. JCG, Scheldemuggen hinderen bewoners voorlopig niet, in *Het Laatste Nieuws Gent/Wetteren*, 18 mei 2010.

¹⁰⁵ *Den Denderbode* van 9 augustus 1885, *De Werkman* van 16 oktober 1885, de *Gazet van Temsche* van 25 oktober 1885 en *De Schelde* van 8 november 1885.

¹⁰⁶ *De Werkman*, 23 oktober 1885.

¹⁰⁷ *Den Denderbode*, 26 september 1886.

van de gemeenten van Oost-Vlaanderen, goed was opgeschoten. Kalken was een van de gemeenten die *geëlektrificeerd* waren door de *Centrales Electriques des Flandres*, van Laarne geen nieuws¹⁰⁸.

4.3.6. Sociale werken en conflicten.

De aanwezigheid van een grote textielfabriek in Laarne, zorgde ervoor dat af en toe nieuws over dat bedrijf, of liever rond de werkliedenbelangen, in de pers kwam¹⁰⁹.

Zo vernemen we dat een stakingsactie te Laarne in december 1907 eindigde omdat de katholieke vakverenigingen hun stakende leden niet meer konden blijven steunen¹¹⁰. De loonpolitiek in de verschillende weverijen van bijvoorbeeld Laarne, Wetteren, Aalst en Gent, en die regelmatig aan de basis lag van een stakingsactie, zorgde voor een verhitte discussie in de persorganen van verschillende strekking¹¹¹.

Af en toe werd aandacht besteed aan arbeidsongevallen in Laarnefabriek met lichamelijke letsels en/of dodelijke afloop¹¹². Zo was er in dat bedrijf in 1913 een ontploffing van een ketel die deed denken aan een ontploffing op de poederfabriek van Wetteren. Geheel het mekanië en de ruiten waren de lucht ingevlogen. Lichamelijke ongelukken waren er echter niet¹¹³.

In 1913 werden in de fabriek van Laarne vier *gekende socialisten van Wetteren*, die er reeds lang werkten en er *een schoon weekloon* verdienden, ontslagen omdat ze aan de bestuurders vroegen de fabriek stil te leggen tijdens de voorziene algemene werkstaking van 14 april 1913¹¹⁴.

Het einde van de grote staking in Laarne was in december 1922 aanleiding tot een uitgebreide bijdrage in *Recht en Vrijheid*¹¹⁵. Die bijdrage werd hieronder integraal opgenomen.

De leiders van de katholieke Vakbonden aan 't werk.

In de werkersbeweging hebben zich in den laatsten tijde gevallen voor gedaan, die de arbeiders zal toelaten de leiders der katholieke vakbonden naar waarde te schatten.

Te Laerne en Seveeneken (bij Wetteren) zijn de 1300 werklieden van den katholieken patroon Hanus, den 22 Mei in staking gegaan, en hadden de volgende eischen gesteld.

- 1. Volledige aan het werkstelling der vier getouwen en de 1014 wevers;*
- 2. Terug aanvaarding der afgezette koermannen en werklieden der weverij;*

¹⁰⁸ *De Volksstem*, 5 december 1925.

¹⁰⁹ Ter aanvulling of ter bevestiging van gegevens in VAN DE SOMPEL A., Bijdrage tot de geschiedenis van het plaatselijk gestructureerde syndicalisme in Kalken en Laarne: de ACV-afdelingen, in *Castellum*, jg. XXVI, nrs. 1 en 2, maart-juni 2009, p. 7-115.

¹¹⁰ *Recht en Vrijheid*, 15 december 1907.

¹¹¹ *Den Denderbode*, 12 augustus 1906.

¹¹² *Den Denderbode*, 28 november 1909.

¹¹³ *De Volksstem*, 11 februari 1913.

¹¹⁴ *De Volksstem*, 9 april 1913.

¹¹⁵ *Recht en Vrijheid*, 3 december 1922.

3. *Erkenning van den katholieken bond;*

4. *Intrekking van het woord straf;*

5. *Den bijleg op de handdoeken.*

Deze staking was in handen en geleid tot het einde toe door de kristenen (katholieken).

Onze bond waarbij een 100tal werklieden aangesloten waren, wierd door de cheffen van den katholieken bond, buiten gansch de bewerking en regeling stelselmatig gesloten. Wij mochten duizenden en nog duizenden franken betalen en hadden niets te zeggen.

De bladen van de katholieke bonden maakten van deze staking de hunne, en riepen en schreeuwden het luidkeels uit, er zal slechts aan 't werk gegaan worden, wanneer de werklieden volledige voldoening bekomen, en dat wierdt gezegd en geschreven gedurende 6 maanden.

Doch plosteling wierdt er op eene vergadering van den 22 oktober aan de stakers gezegd, door de leider van 't kristen syndicaat, dat zij eene schoone overwinning behaald hadden en de staking geëindigd was.

Ziehier op welke voorwaarde:

1. *Al de onderkruipers welke aan het werk waren, blijven aan het werk, en behouden de plaats en mekanieken waarop zij heden staan.*

2. *Degenen welke het werk mogen hernemen zullen schriftelijk door het bestuur der fabriek verwittigd worden, hetwelke hen plaatst naar goeddunken en hen meestal zoo plaatst, dat ze nu min verdienen dan vóór de staking. In geval van reclamatie of weigering wordt hun eenvoudig gezegd: dat of niets!*

In die voorwaarden hebben reeds een driehonderdtal stakers het werk mogen hernemen op een getal van 1300, ook werden sedert de staking opgeheven werd, werklieden aanvaard die voor de staking niet tot het personeel van M. Hanus behoorden, en dit terwijl duizend werkstakers blijven op straat lopen.

Volgens de christen leiders denkt M. Hanus tegen einde November een 500 tal stakers terug aan het werk te stellen: wat de 800 overigen betreft, die kunnen er volgens de christene leiders nog lang loopen eer ze terug het werk zullen mogen hernemen.

De staking kreeg voor een aantal stakers nog een gerechtelijk staartje. In februari 1923 werden een aantal Kalkense en Laarnse stakers veroordeeld omdat ze op 30 juli 1922 te Wetteren tijdens een stoet ter gelegenheid van de 25ste verjaring van de stichting van het Werkmanshuis ruiten uitsloegen bij niet-stakende werklieden van de fabriek Hanus¹¹⁶.

¹¹⁶ *De Volksstem*, 13 februari 1923.

4.3.7. Landbouwbelangen.

De berichtgeving rond de landbouw begint een beetje in mineur: in januari 1861 werd aangekondigd dat er in Kaken een veeplaag was vastgesteld¹¹⁷.

Beter nieuws was er een jaar voordien. Toen kreeg landbouwer Blancquaert een premie en een zilveren medaille voor zijn *inlandsch verken* dat niet minder dan 321 kg woog en twee jaar en negen maand oud was¹¹⁸.

Dat de vlasteelt in ons werkgebied tijdens de tweede helft van de negentiende eeuw van belang was, wordt geïllustreerd door twee bijdragen.

In mei 1873 gaf *Den Denderbode* volgende bijdrage ten besten:

Vlasteelt – Onder de misbruiken van den ouden sleur in de landbouw mag voorzeker de vooringenomenheid der vlasteelt worden gerangschikt, want hoort men niet nog dagelyks het meerderen deel der landbouwers zeggen, dat men ten minste zeven, ja best negen jaren moet wachten om ten zelfden akker vlas te zaeijen?

Dat zy nevens het ei slaen, zal het volgende bewyzen: De heer Livien Vliebergh, grondeigenaar landbouwkundige te Laerne, dorp, heeft thans voor de zevende mael op dezelfde plaets vlas gezaeid. De vyf eerste jaeren gaf die teelt 44 kilogrammen gezwingeld en goed bewerkt vlas op 3 aren 75 centiaren; het zesde, of ten verleden jare, slechts 36 ¼ kilogrammen, en nu, voor het zevende jaer, staet de vrucht overheerlyk.

Hy gaet aldus te werk: In het begin der maend january wordt het land gevet met beer en goed geteerd zwynmest, welkde beide vetten dadelyk met kleine spitspade of ploeg worden gedolven of onder de aerde gewerkt; men laet het in ruwen staet, en vooraleer het puik Rigalynzaed den bodem toe te vertrouwen, beert men nog eens.

Na de inoogsting van het vlas zaeit men rapen, na alvorens het land goed met raepkoek te hebben gevet. Zy dus twaelf vruchten in zes jaren ten zelfden gronde.

Dit artikel werd ondertekend door A.J. Le Begue¹¹⁹.

In 1877 vermeldde men een goede vlasoogst: *het (vlas) is van eene groote lengte en goede hoedanigheid; de beste streken zijn St-Nikolaas, Lokeren, Zele, Kalken, Weteren en Gent. Men vindt er zelfs vlas van 1,10 tot 1,25 lengte*¹²⁰.

Dat bepaalde landbouwers uit Kalken en Laerne er een verre verplaatsing naar bijvoorbeeld de prijskamp van vee te Brussel in april 1879 voor over hadden, blijkt uit enkele vermeldingen van gewonnen prijzen: Kalkenaar S. De Coene en Laarnenaar Jan Colman behaalden er medailles¹²¹.

Ook van de jaarlijkse veeprijskamp te Aalst van 9 mei 1896, 4 mei 1897 en 10 mei 1898 keerden landbouwers uit Laerne (de Kinderen Drieghe, Ch.-L. Van Peteghem

¹¹⁷ *Den Denderbode*, 13 januari 1861.

¹¹⁸ *Den Denderbode*, 8 april 1860.

¹¹⁹ *Den Denderbode*, 11 mei 1873.

¹²⁰ *De Werkman*, 20 juli 1877.

¹²¹ *Gazet van Temsche*, 13 april 1879.

en de Wwe Van Rysselberghe) en Kalken (Camiel Vandevelde) met eremetalen terug¹²².

Propaganda voor de sociale werken van de katholieken vormde een belangrijk item. Voor wat de landbouw betreft, werd regelmatig voor inlichtingen verwezen naar het Landbouwministerie van Emiel Tibbaut. Voor informatie aangaande geitensyndicaten kon men terecht bij Emiel Van de Velde. Voordrachten waren echter het informatiemiddel bij uitstek¹²³.

Past daarin ook de vermelding in de editie van 11 april 1912 van een nieuwe teelt? *Te Meirelbeke, te Overmeire, te Kalken, te Zele en omliggende, te Knesselare en op vele andere plaatsen van Vlaanderen legt men zich met toenemenden ijver op het kweken van witloof toe, hetgeen eene loonende bron van inkomsten wordt voor menig arbeiders gezin.*

Kalkenaar Emiel Van De Velde was tijdens WO. I nog steeds schrijver-schatbewaarder van de provinciale geitenherverzekering¹²⁴.

Af en toe krijgen we zicht op welke Kalkense landbouwers naar jaarmarkten te Sint-Lievens-Houtem of Temse gingen. Kalkenaar A. Bracke viel in de prijzen tijdens de jaarmarkt te Sint-Lievens-Houtem van november 1938¹²⁵.

In de *Gazet van Temsche* werden de jaar-, paarden- en veemarkten in Vlaanderen medegedeeld. Voor Kalken waren dat de Kalkenkermisjaarmarkt en de jaarmarkt ter gelegenheid van de Sint-Denijskermis. Voor Laarne kwamen de markten ter gelegenheid van Sinksenkermis en de Oktoberkermis in aanmerking.

De Kalkense berenhouder Henri De Coene uit de Bieststraat en het fokbedrijf Hendrickx uit de Vaartstraat vielen met hun dieren meermaals in de prijzen tijdens de naoorlogse jaarmarkten voor varkens te Temse¹²⁶. Ook Henri Lammens en Maurits Scheirlinck behaalden prijzen, maar dan wel tijdens de winterjaarmarkt te Temse voor paarden, zoals bijvoorbeeld in 1951.

4.3.8. Het Kasteel te Laarne als toeristische troef.

In 1893 meldde *Den Denderbode* dat *het vermaard kasteel van Laarne, dat zoo geerne bezocht wordt door kunstenaars en oudheidskenners en een der merkeerdigste gebouwen is in dien aard, welke ons uit de middeleeuwen overblijven zal verkocht worden*¹²⁷. Een paar dagen later werd dat bericht gelogenstraft.

In 1904 waren er plannen om het kasteel van Laarne aan de Belgische staat te verkopen. Een verslag.

Beter laat dan nooit. – Meermaals is de wensch uitgedrukt het vervallen ridderslot van Laerne door den belgischen Staat aangekocht te zien. Er

¹²² *Den Denderbode*, 21 mei 1896.

¹²³ *Den Denderbode*, 18 oktober 1903 en *De Volksstem*, 16 juni 1911.

¹²⁴ *De Volksstem*, 19 februari 1916 en 18 februari 1917.

¹²⁵ *De Volksstem*, 16 november 1938.

¹²⁶ *Gazette van Temsche*, 27 mei 1956 en 12 juni 1960.

¹²⁷ *Den Denderbode*, 21 mei 1893.

werden inderdaad onderhandelingen aangeknoopt tusschen den Staat en den eigenaar, graaf Christophe de Ribeaucourt, senator te Perck, bij Vilvoorden. Die onderhandelingen zijn reeds zoover gevorderd, dat waarschijnlijk eerlang de koopacte zal geschreven worden.

De tijding zal alle oudheidkundigen, kunstenaars, letterkundigen, die het slot kennen ten zeerste verheugen.

Het heerlijk middeleeuwsch kasteel is nu tegen verder verval, vandalisme, en misschien tegen afbraak beschut. Het was tijd, hoog tijd dat het slot gered werd.

In 1838 was dit slot nog een der best bewaarde oude kasteelen van Vlaanderen. Sedert meer dan 60 jaren was het ridderslot van Laerne, niet meer betrokken.

De laatste bewoonster was eene oude dame. Eén voor één, zijn de kunstschaten die het borgt verdwenen; de prachtige Vlaamsche tapijten, die de zaal rechts van den grooten ingang versierden, zijn sedert eenige jaren verwijderd en verkocht. (...) ¹²⁸.

Verdere gegevens over die geplande verkoop werden niet aangetroffen. Wat we wel regelmatig vonden, waren aankondigingen van fietsuitstappen met bestemming Laarne. In 1906 organiseerde de Belgische Wielers Bond een achtdaagse rondrit doorheen België met dagtrips van gemiddeld 80 km. Tijdens een van die tochten werd Laarne aangedaan¹²⁹. Tijdens het interbellum was een bezoek aan het Kasteel van Laarne regelmatig geprogrammeerd door de V.T.B. afdelingen van Aalst, Erembodegem en Temse¹³⁰. Tijdens de jaren 1930 stond dat bezoek jaarlijks op het programma van de VTB-afdeling Aalst.

4.4. Sport.

4.4.1. Wielrennen.

De Volksgazet meldde in mei 1911 een overwinning in een wedstrijd op de velodroom van Aalst van Kalkenaar Maurice Van De Velde¹³¹.

Dagblad *De Volksstem* bracht regelmatig sportieve berichten. De krant was dan ook (mede)organisator van wielervedstrijden in het Aalsterse en in de plaatselijke velodroom. We veronderstellen dan ook dat de publicatie van de wedstrijdtrajecten een middel was om het aantal lezers voor de sport én voor de krant te interesseren. Vooral vanaf 1911 werd veel aandacht besteed aan lokale wielervedstrijden op de baan en op de weg.

In de editie van 21 juli 1910 werd bij de aankondiging van de organisatie van de Ronde van Oost-Vlaanderen voor liefhebbers, toeristen, veteranen en beginners, met start te Zele op 24 juli 1910, de inschrijving van Kalkenaar O. De Veirman vermeld.

¹²⁸ *De Schelde*, 15 oktober 1904.

¹²⁹ *De Schelde*, 5 mei 1906.

¹³⁰ Bijvoorbeeld respectievelijk *De Volksstem*, 20 september 1924, *De Volksstem* 19 april 1929 en de *Gazette van Temsche*, 4 juli 1937.

¹³¹ *De Volksgazet*, 14 mei 1911.

Regelmatig behaalde de Kalkense wielrenner Maurice Van De Velde de overwinning¹³². Zo vernamen we dat hij samen met De Smet, Coppens, Raes en de Wetterense gebroeders Van De Velde één ploeg vormde onder de noemer *Wie rijdt er mee?* van Schellebelle¹³³. Ze wonnen in juli 1912 de schaal van de *Wielrijders Vereeniging van Oost-Vlaanderen 1912*, een wedstrijd over 50 km in een tijd van 1 uur 50 minuten en 30 seconden. In de editie van 17 juni 1913 werd de overwinning gemeld van Maurits Van De Velde *in het kampioenaat der Vlaanderen*, een wedstrijd met 103 deelnemers¹³⁴. Een laatste vermelding van Maurits Van De Velde in een uitslag van een wielervedstrijd vonden we in *De Volksstem* van 7 september 1913. Hij had in Schellebelle het clubkampioenschap van de wielrijdersclub *Wie rijdt er mee?* gewonnen.

In de vooroorlogse periode werden enkele vermeldingen van de Laarnse beginneling Gustaaf Plaetinck gevonden. Hij was deelnemer aan de *Omloop van 't Land van Aelst* van zondag 6 augustus 1911¹³⁵. In de weken daarop werd hij zevende in een wedstrijd te Wetteren¹³⁶ en achtste in een wedstrijd te Sint-Amandsberg¹³⁷.

In 1925 werd bericht over de Laarnse wielrenner De Waele. Hij nam in augustus 1925 deel aan een ploegkoers op de Albertlaan te Aalst¹³⁸.

In 1939 werd gemeld dat de Kalkense junior De Wannemaeker derde was geëindigd in een wedstrijd te Wetteren¹³⁹.

De *Gazette van Temsche* bracht in mei 1951 kort verslag uit van een wielervedstrijd voor onafhankelijken in Laarne met 35 deelnemers. Kalkenaar Leon De Lathouwer won er een ereprijs¹⁴⁰.

4.4.2. Voetbal.

Een eerste en enige vermelding over een voetbalploeg te Laarne dateert uit 1927. Die ploeg trad aan in het Diocesaan Sportverbond van Oost-Vlaanderen. In Reeks B van dat verbond speelde de Laarnse ploeg gelijk tegen een ploeg uit Olsene¹⁴¹.

Een toevallige aankondiging van een voetbalwedstrijd van F.C. Calcken doorbrak een periode van ongeveer twintig jaar afwezigheid van sportberichtgeving rond Kalken. F.C. Calcken speelde in Waasmunster een wedstrijd tegen de ploeg Waasmun-

¹³² VAN DE SOMPEL A., De kermistraditie voorbij: honderd jaar wielersportbeleving in Kalken (1907-2007). Een verkennende studie, in *Vruchten van het platteland* 16, p. 3-127.

¹³³ *De Volksstem*, 2 juli 1912.

¹³⁴ *De Volksstem*, 17 juni 1913.

¹³⁵ *De Volksstem*, 6 augustus 1911.

¹³⁶ *De Volksstem*, 18 augustus 1911.

¹³⁷ *De Volksstem*, 12 september 1911.

¹³⁸ *De Volksstem*, 28 augustus 1925.

¹³⁹ *De Volksstem*, 10 april 1939.

¹⁴⁰ *De Gazette van Temsche*, 20 mei 1951.

¹⁴¹ *De Volksstem*, 7 oktober 1927.

ster II op zondag 6 augustus om 14 uur als voorwedstrijd van een wedstrijd tussen Waasmunster I en Eendracht I (= Aalst)¹⁴².

4.4.3. Turnen.

In de *Gazet van Temsche* vernemen we meer over de achtergrond van een turnfeest te Kalken op 23 mei 1909¹⁴³. In september 1908 was onderpastoor E.H. Tack vanuit Temse overgeplaatst naar Kalken. Omdat hij in Temse medestichter was van de Temse katholieke turnkring *Willen is Kunnen*, werd in Kalken in mei 1909 samen met turnverenigingen uit Zele, Boom en Lokeren een groot turnfeest gehouden. Het initiatief werd ondersteund door het gemeentebestuur van Kalken.

4.4.4. Allerlei.

We konden niet nalaten een bericht op te nemen uit 1902 dat in *Den Denderbode* als *Nieuwsoortige sport* werd aangekondigd.

Zondag vóór den avond, kwam een verhuishwagen in de afgelegene wijk "Steentje" der gemeente Laarne, aangereden. Daar hield hij stil; de deur werd met eene spleet geopend; een persoon steeg uit en moest zich onmiddellijk verwijderen. Dit werd zoo alle minuten herhaald, tot dat er 21 waren buitengekomen.

Die personen, welke te Gent waren ingekorfd of lievre in den donkeren wagen waren opgesloten, werden na vele omwegen eindelijk ter gezegde plaats – geen wist waar hij zich bevond – losgelaten, en moesten om 't eerst op hun vertrekpunt te Gent terug zijn. Of er volk te been was en of er gelachen werd!¹⁴⁴

De Kalkense dokter Vandersloten behaalde tijdens de zomermaanden van 1912 op een prijsvlucht uit Angoulème de achtste prijs op een vlucht met meer dan 3.000 duiven, uitgeschreven door een Gentse maatschappij. Een ander Kalkenaar, namelijk een zeker D'Haenens won in dezelfde wedstrijd de dertiende prijs en Laarnenaar Octaaf De Smet de twintigste prijs¹⁴⁵.

De B.J.B. Temse nam eind augustus 1950 deel aan het tweede Provinciale Ruitertornooi te Kalken¹⁴⁶ en eind augustus 1955 aan het derde vijfjaarlijkse gelijknamige tornooi te Laarne¹⁴⁷.

¹⁴² *De Volksstem*, 4 augustus 1933. Meteen kennen we ook de naam van de voetbalploeg die begin de jaren dertig van de twintigste eeuw opgericht werd door de ingeweken Antwerpenaar Gustaaf Christiaan Condes (°Borgerhout, 1903). Condes hield herberg in de Schriekstraat (huidig nummer 20) en het eerste Kalkense voetbalveld lag in de onmiddellijke omgeving van die herberg.

¹⁴³ *Gazette van Temsche*, 13 september 1908 en 9 mei 1909. Zie ook de aankondiging van het turnfeest van 23 mei 1909 in het Kalkens weekblad *De Scheldegalm*, 2 mei 1909.

¹⁴⁴ *Den Denderbode*, 26 oktober 1902.

¹⁴⁵ *De Volksstem*, 30 juni 1912.

¹⁴⁶ *Gazette van Temsche*, 3 september 1950.

¹⁴⁷ *Gazette van Temsche*, 2 augustus 1955.

4.5. *Persoonlijke en verkeersongevallen.*

4.5.1. Branden en natuurgeweld.

De vroegste vermelding van een brandramp was die op de hoeve te Laarne van ene Francies Braeckman in juni 1855 na blikseminslag. Een van de zonen werd in huis doodgebliksemd en de ganse hofstede werd vernield¹⁴⁸.

Door een blikseminslag verloor in 1860 de stenen windmolen van Auman in Laarne twee zeilen. Persoonlijke ongelukken vielen niet te betreuren¹⁴⁹.

Nogal dikwijls werd vermeld dat bij een brand er al dan niet een verzekering bestond. Zo ook bij een brand te Kalken-Beervelde in mei 1897 waarbij drie mensen het leven lieten¹⁵⁰.

In augustus 1931 was er een hoevebrand bij Jan De Winne op Eesvelde. De schuur brandde af en al het landbouwerstuig, een melkkoe en al de hennen ging verloren. De schade was gedekt door de verzekering¹⁵¹.

De Laarnse landbouwer Francies D'Hert, wonende op Klein-Gent, verloor in augustus 1882 zijn paard, vier koeien, twee varkens, drie runderen en gans de oogst bij een schuurbrand¹⁵².

In augustus 1890 brandde de stal van de Laarnse herbergier en koopman in vlas De Schrijver af. De vlasoogst ging verloren, een in de stal gestalde stier kon gered worden. Alles was verzekerd¹⁵³.

In 1912 brak brand uit bij Petrus D'Haemer, herbergier en handelaar in heigronde, gelegen op de Vaart. De stalling brandde af, maar het woonhuis werd door de burens gevrijwaard¹⁵⁴.

In 1914 vernielde een geweldige brand de stalling van het klooster der Zusters van de H. Vincentius à Paulo te Kalken. *Gansch den inboedel, graan, stroo, vlas, dorsmachien is de prooi der vlammen geworden. Gelukkig heeft men bijtijds al de beesten kunnen redden. De hooi- en stromijten welke in de nabijheid stonden zijn insgelijks opgebrand. Men kent de oorzaak van den brand niet. Er bestaat verzekering.*¹⁵⁵

In Laarne werd in 1905 een niet nader genoemde windmolen door een blikseminslag getroffen en geheel door brand vernield¹⁵⁶.

Zijdelings worden we ingelicht over mensen die emigratie naar Amerika planden. We weten echter niet of landbouwer Adolf De Backer op de wijk Holeinde zijn vertrek naar Amerika zag gedwarsboomd door het moedwillig in brand steken van zijn

¹⁴⁸ *De Denderbode*, 10 juni 1855.

¹⁴⁹ *Den Denderbode*, 22 april 1860.

¹⁵⁰ *De Gazette van Temsche*, 09 mei 1897.

¹⁵¹ *De Volksstem*, 5 augustus 1931.

¹⁵² *Gazette van Temsche*, 20 augustus 1882, *Den Denderbode*, 20 augustus 1882 en *Het Land van Aelst*, 20 augustus 1882.

¹⁵³ *Gazette van Temsche*, 17 augustus 1890.

¹⁵⁴ *De Volksstem*, 24 augustus 1912.

¹⁵⁵ *De Volksstem*, 28 januari 1914.

¹⁵⁶ *Den Denderbode*, 26 oktober 1905.

graanmijt vijf dagen voor zijn vertrek¹⁵⁷.

Eind mei 1912 was koperslager Arthur De Reu aan het werken in een van de ketels van de brouwerij Cremers toen zijn soudeerbout sprong en er brand uitbrak. De Reu werd uit zijn netelige situatie bevrijd door de brouwersknechten die ook konden verhinderen dat het dak van de brouwerij volledig afbrandde¹⁵⁸.

In november 1930 werd de katoenspinnerij Hanus getroffen door een brand in de katoenstapelhuizen. De schade werd geraamd op verscheidene honderdduizenden frank¹⁵⁹.

4.5.2. Persoonsongevallen.

Typische persoonsongevallen waren verdrinkingen en arbeidsongevallen.

De Kalkense landbouwer en molenaar Eduard De Landtsheer kwam eind 1893 met paard en kar geladen met gerst van Zele en raakte door een verkeerde beweging onder de wielen van zijn kar. Geen hulp kon baten. Gemeld werd dat zijn weduwe met tien kinderen achterbleef¹⁶⁰.

In juni 1908 viel de Laarnse landbouwerszoon Serafien Wilderock (sic) uit een boom waarin hij een *ledepop* wou ophangen. Hij overleefde die val niet¹⁶¹.

Het Land van Aelst van 4 december 1910 berichtte over de ontploffing in de Amerikaanse mijn Black Diamond waarbij twee uitgeweken Kalkenaren het leven verloren¹⁶².

Begin 1924 vielen drie slachtoffers bij het schaatsen op de Kalkense meersen: twee jongens uit Wetteren en een meisje uit Kalken schoten plots alle drie door het ijs. Enkel de twee jongens konden gered worden, al was hun toestand kritiek. Voor het eenentwintigjarige meisje, de genaamde Scheire, kwam alle hulp te laat¹⁶³.

¹⁵⁷ *De Volksstem*, 31 januari 1912.

¹⁵⁸ *De Volksstem*, 30 mei 1912.

¹⁵⁹ *De Volksstem*, 19 november 1930.

¹⁶⁰ *Het Land van Aelst*, 26 november 1893 en *Gazette van Temsche*, 26 november 1893.

¹⁶¹ *Gazette van Temsche*, 14 juni 1908.

¹⁶² Zie DE RUYVER L., VAN DE SOMPEL A., Laarnse en Kalkense emigranten naar het "Beloofde Land" (1844-1921), in *Castellum*, jg. XXV, nr. 1, maart 2008, p. 33-63, pp. 44-45. Het gaat hier over de broers Oscar en Cesar Baele.

¹⁶³ *De Volksstem*, 10 januari 1924.

*Illustratie 6. Klanten van herberg “De Manna” in de Vaartstraat.
Voor het zittende meisje werd het schaatsongeluk in 1924 fataal.
Gabriëlle Sheire was de jongere zus van uitbaatster Sylva Scheire.
Verzameling Karine Schack.*

In 1935 werd in een tijdspanne van amper een maand twee gevallen van verdrinking in Kalken gemeld: in de Molenstraat verdronk een tweejarig kind in een poel en op de terugweg van Schellebelle verdronk Richard De Reu in Kalkenvaart¹⁶⁴.

4.5.3. Verkeersongevallen.

Ongevallen met de stoomtram kwamen regelmatig voor. We selecteerden enkele dramatische ongevallen.

Treinwachter Jozef De Poorter, die met zijn vrouw en twee kinderen te Kalken woonde, verongelukte tijdens zijn dienst begin januari 1899¹⁶⁵.

In de krant van 16 maart 1913 werd bericht over een tramongeval waarbij op de wijk Eesvelde de achtjarige schooljongen Achiël De Meyer tussen twee wagons terechtkwam en overleed. Datzelfde jaar had op dezelfde wijk een nieuw zwaar ongeval met een tram plaats. Of het slachtoffer, Camiel Van Rysseberghe, dat ongeluk overleefd heeft, kon niet opgemaakt worden.

In januari 1933 kwam een tweejarig meisje uit Lokeren te Kalken onder de tram terecht na een nieuwjaarsbezoek aan Kalkense familieleden¹⁶⁶.

¹⁶⁴ *De Volksstem*, respectievelijk 7 mei 1935 en 5 juni 1936.

¹⁶⁵ *De Gazette van Temsche*, 8 januari 1899.

¹⁶⁶ *De Volksstem*, 11 januari 1933 en de *Gazette van Temsche*, 15 januari 1933.

4.6. De lokaal-politieke situatie.

4.6.1. De gevolgen van de Eerste Schoolstrijd te Kalken.

Het enige artikel over Kalken in *Het Verbond van Aelst* behandelt de rechtszaak rond de politiek getinte moord ten tijde van de Kalkense gemeenteraadsverkiezingen van oktober 1878. Slachtoffer was Hendricus-Maria Bracke die op 29 oktober 1878 overleed. Beschuldigde De Wilde ontkende dat hij dronken was de dag van de verkiezing, maar volgens de akte van beschuldiging had hij in meerdere herbergen mensen uitgescholden en bedreigd. Hij zou er overal de katholieken getergd hebben. De twist in de herberg van Braeckman, waar het slachtoffer enkele messteken had gekregen, ontstond nadat de herbergkanten bij het binnenkomen van De Wilde hem verweten hadden een *logeman* te zijn. De beschuldigde verklaarde geantwoord te hebben dat hij geen *logeman* was, maar slechts een lid van de *liberale wacht*. Hij had ook gezegd dat *de katholieken er aan waren, maar dat er toch geen burgemeester zou genoemd worden en dat Calcken eene republiek zou zijn*. Om die boutade moet hij flink uitgelachen en als spion verweten zijn. Na die verklaring stelde de voorzitter van het Assisenhof te Gent De Wilde de vraag of hij geen lasterend lied gezongen had tegen Leo Rassaert. De Wilde antwoordde: *Ik heb daar weinig van gezongen*. De Wilde beweerde dat hij door de aanwezige stamgasten werd vastgegrepen, geslagen en met een mes werd bewerkt... Beschuldigde De Wilde bekwam uiteindelijk de vrijspraak¹⁶⁷.

In bovengemeld verslag viel de naam van de familie Rassaert. Tot nog toe werd aan die familie geen vooraanstaande politieke rol in Kalken toebedeeld.

In een Nederlandse krant, de *Schiedamsche Courant*, van 4 november 1878 werd verhaald dat in Kalken de voorzitter *der liberale vereeniging door een driehonderdtal mannen en vrouwen omringd werd; die riepen: Weg met Bara! Weg met Rolin! Leve Malou! Weg met de logie-mannen, weg met den geuzenpresident!* Mogelijk was die manifestatie het gevolg van de verkiezingsmoord van enkele dagen voordien.

¹⁶⁷ *Het Verbond van Aalst*, 2 februari 1879. Gustaaf Verschraegen verhaalde me over die moord als een soort goed bewaard geheim.

In de *Leydsche Courant* van 1 november 1878 werd eveneens naar die gebeurtenis verwezen: *België. De uitslag der gemeentelijke verkiezingen, die dezer dagen plaats hadden, hebben in vele plaatsen aanleiding gegeven tot partijzuchtige demonstratiën. ... Te Calcken, in Oost-Vlaanderen, heeft bij een oploop een der belhamels, zekere Bracke, een messteek gekregen, waardoor hem de polsader werd afgesneden, zoodat hij spoedig overleed.*

Illustratie 7. Bidprentje van Henricus-Maria Bracke. Verzameling Petrus De Wilde.

Een tweede verwijzing naar de Kalkense politiek heeft betrekking op de liberale nederlaag bij de nationale verkiezingen van 1884. *De Werkman* pakte uit met een sketch waarbij drie liberalen in hun hemd werden gezet¹⁶⁸. Door foute berichtgeving was in de liberale samenkomstplaats in Kalkendorp (waarschijnlijk herberg *De Vier Eemers* op de hoek met de Boombosstraat) een feestje gestart door *Kakstoel*, *Fliepe* en *Leerze*, misschien evenveel bijnamen die stonden voor toenmalig lokaal bekende personages. Bij het duidelijk worden van de nederlaag van de liberalen, stopte hun overwinningfeest abrupt.

Artikelen in *De(n) Denderbode*, *De Werkman*, *De Klok* en *Klokke Roeland* bevestigden dat het Daensisme rond de eeuwwisseling 19de-20ste eeuw in Kalken een niet onbelangrijke rol speelde. *Den Denderbode* was katholiek, de andere kranten waren christendemocratisch, en dat zorgde voor een verschillende berichtgeving. Daarbij werd vooral de rol van de familie Rassaert en Leonce Du Catillon belicht. Meteen krijgen we een zicht op het machtspeel van de familie Tibbaut tegenover de familie Rassaert. Die strijd dateerde uit de eerste schoolstrijdperiode (1878-1884) en kende

¹⁶⁸ *De Werkman*, 25 juli 1884.

een uitloper in de lokale textielsector met de verwijdering van leerwerkmeester Eduard Rassaert uit het gemeentelijke leerwerkhuis en de uiteindelijke stopzetting van het door de familie Rassaert opgestarte textielbedrijf in de Vromondstraat¹⁶⁹.

De Katholieke krant *Den Denderbode* hekelde in de periode 1897-1898 de inspanningen die priester Daens in het arrondissement Dendermonde en meer bepaald in Kalken gedaan had om voor de kandidatuur van Ducatillon voor de Daensisten (of *de groene socialisten*) voldoende handtekeningen te verzamelen. Blijkbaar riep Daens daarbij de hulp in van de liberalen, *haentjes-vooruit der geuzerij, bij kerels, die de Godheid vlakaf loochenen en die nooit den voet in eene kerk zetten*¹⁷⁰.

Den Denderbode schudde in de editie van 20 november 1898 meewarig het hoofd bij de inspanningen van de christendemocraten: *Och erremen, ..., die menschen hebben al veel devooren gedaan langs alle kanten en zijden: langs de forten van Derremonne, in de velden van Mespelaere, al de kanten van Calcken, en nu tegenwoordig, zeggen ze, in d'omstreken van Brussel ... en helaas! 't Is altijd vruchteloos!!*

In *De Klok* werd anderzijds alles in het werk gesteld om in een uitgebreid artikel Emiel Tibbaut aan te vallen, onder andere wegens een wetsvoorstel rond lokale visvangst. Het artikel was ingestuurd door *Een Calckenaar, noch bok noch rat*¹⁷¹. In hetzelfde weekblad werd nadien spottend verwezen naar die zogezegde (april)visaffaire¹⁷² en naar de politieke aspiraties van de familie Tibbaut.

Op een inschrijvingslijst voor een vlag voor de Wetterse (Christendemocratische?) afdeling werd vanuit Kalken geld gestort¹⁷³. Elke storting werd ingeschreven onder een bepaalde slagzin of commentaar. De commentaren bij vier schenkingen van elk een halve frank luiden als volgt:

- *Omdat de Calckenaren zoo smakelijk gepeuzeld hebben aan den April visch, zij vonden er geen graten in.*
- *Omdat onzen jongenhaan, die nog in zijn schelpen zit, onzen ouden al wil overkraaien.*
- *Omdat de kiezers van Kalken den al te hevigen jongen haan in zijn schelpen zouden laten zitten wroetelen tot rust en vrede der gemeente.*
- *Opdat de kazakkeerdersmeerderheid geen stokken meer in 't wiel zouden steken.*

¹⁶⁹ *Klokke Roeland*, 15 oktober 1899 en Het Verbond van Aalst, 2 februari 1879.

VAN DE SOMPEL A., Enkele gegevens over een Kalkense dorpsweverij eind 19de eeuw – begin 20ste eeuw: van de Tissage Ed. Rassaert tot de Tissage Mecanique de Calcken S.A., in *Castellum*, jg. XVI, nrs. 3-4, september-december 1999, p. 86-105.

¹⁷⁰ *Den Denderbode*, 23 december 1897 en 20 januari 1898.

¹⁷¹ *De Klok*, 19 maart 1899. In Kalken hadden de katholieken de bijnaam van bok, de liberalen die van rat.

¹⁷² In *De Scheldegalm* van 19 maart 1899 werd het verslag gegeven van een vergadering van vissers te Kalken op 12 maart 1899.

¹⁷³ *De Klok*, 26 maart 1899.

Enige tijd later werd het huwelijk van Leonce Du Catillon met Louisa Rassaert, toevallig of niet op dinsdag 11 juli 1899, aangekondigd. Dat huwelijk vond plaats in de aanloop naar de gemeentelijke verkiezingsstrijd enkele maanden later. In een uitgebreid artikel in de *Klokke Roeland* vernemen we pittige details rond die kiesstrijd¹⁷⁴. Mogelijk was het laten opnemen van artikels in een krant waar de katholieken geen invloed hadden, de enige mogelijkheid om de macht van de familie Tibbaut te proberen te beperken.

Op zondag 14 januari 1900 gaf Leonce Ducatillon een meeting over de nieuwe kieswet bij herbergier Petrus Roels in de Zomerstraat¹⁷⁵. Het verslag van die meeting eindigde met de zinnen: *Calcken blijft met hart en ziel democraat en wenscht uit den grond van zijn hart de verdwijning van minister De Bruyn. In Mei zou hij wel kunnen in de kalk begraven worden dank aan het volk van Calcken*¹⁷⁶. Het was de gewoonte tijdens meetings *met de bus* rond te gaan. In het lokaal werd in maart 1899 zo 0,80 frank opgehaald¹⁷⁷.

Uit een artikel in *De Klok* van 8 januari 1899 weten we dat in die herberg het lokaal van de Christen-Democraten in Kalken was gevestigd, namelijk bij P. Roels in de Zomerstraat. Die bijdrage leert ons ook dat de Christendemocratische gedachte naar onze contreien gedragen werd vanuit Wetteren. Voorman Lambrecht sprak er blijkbaar voor een talrijk publiek bestaande uit landbouwers die er de banbliksems van enkele *rijke conservateurs* trotseerden. De aanwezigen wilden verder geïnformeerd worden, want een voordracht van democraten in een andere wijk van Kalken werd op korte termijn in het vooruitzicht gesteld.

In de editie van 23 juli 1899 van datzelfde blad lezen we: *Calcken. De democraten die hier zoo talrijk zijn, willen vertegenwoordigd zijn in den gemeenteraad. Het is recht en redelijk. Het zou hier kunnen stuiven*. In *De Klokke Roeland* van 15 oktober 1899 trok *Een Democraat* hard van leer tegen de familie Tibbaut die bij de komende gemeenteraadsverkiezingen de burgemeesterstitel ambieerde. In dat artikel werd ten stelligste ontkend dat de familie Rassaert de zijde van de familie Tibbaut gekozen had.

In februari 1900 had *Klokke Roeland* geen goed woord over voor enkele *agrariens*, leden van *den hooger landbouwwaad en van de Kamer*, die hun eigen belangen verdedigden boven die van de boeren en kleine burgers in bijvoorbeeld Massemen, Laarne en Kalken¹⁷⁸. Ditmaal paste die boutade in de voorbereiding van de verkiezing voor de Kamer waarvoor in het kanton Dendermonde niet minder dan zes partijen zich kandidaatstelden. Voor de christendemocraten stond Du Catillon op de lijst en voor de Katholieken stonden Emiel Tibbaut, De Bruyn en de Kerchove op de

¹⁷⁴ *Klokke Roeland*, 15 oktober 1899.

¹⁷⁵ *Klokke Roeland*, 7 januari 1900.

¹⁷⁶ *Klokke Roeland*, 21 januari 1900.

¹⁷⁷ *De Klok*, 19 maart 1899.

¹⁷⁸ *Klokke Roeland*, 10 december 1899, 17 december 1899, 28 januari 1900 en 11 februari 1900.

lijst. De Kalkense vleeshandelaar Van Damme was kandidaat op een afzonderlijke, niet nader omschreven katholieke lijst¹⁷⁹.

Den Denderbode maakte in augustus 1908 fijntjes melding van een fietsongeluk te Wetteren, met de *heer Ducatillon, opsteller van het "Laatste Nieuws"*, in de hoofdrol¹⁸⁰.

Misschien had ook de voordracht van de heren Cyriel De Keulenaere en J. Ras-schaert over de *vervlaamsching der Gentsche Hoogeschool* op zondag 10 september 1911 in de zaal der Harmonie een lokaal politieke weerslag¹⁸¹. Nochans blijkt in Laarne reeds op 21 mei 1911 een voordracht met hetzelfde onderwerp op het gemeentehuis plaatsgehad te hebben¹⁸².

De Volksstem meldde op 17 oktober 1911 de overwinning van de katholieke lijst in de Kalkense gemeenteraadsverkiezingen *met eene overgrootte volstrekte meerderheid van 897 stemmen*. In de krant van 26 augustus 1913 bood diezelfde krant de familie Tibbaut *hare welgemeende deelneming in den rouw aan bij het overlijden van Jules Tibbaut, burgemeester en oud-Notaris te Kalken, amper 52 jaar oud*.

Kort vóór WO I werd in *De Werkman* het uitgebreide nostalgische verkiezingsartikel *Een woord over de Christene Volkspartij* ondertekend met *Calcken*¹⁸³. Mogelijk was die tekst geschreven door Raymond Vermeiren, kandidaat tijdens de nationale verkiezing op de democratische lijst samen met Du Catillon¹⁸⁴.

In *De Volksstem* werd in september 1916 de lijst opgenomen van de bestuursleden van de Oud-Hoogstudentenbonden die een heropening van de Gentsche Hogeschool met nederlandstalige lessen goedkeurden. Onder hen bevond zich de Kalkense dokter Jozef Van De Velde¹⁸⁵. Hij zette zich ook in voor het verzenden van boekpakketten voor *Volksopbeuring* aan de krijgsgevangenen in Duitsland¹⁸⁶.

We eindigen dit politieke overzicht met een blunder van formaat. De *Volksstem* blokletterde *Kalken. De lijst der uittredende katholieken, met den heer Tibbaut, notaris, broeder van den volksvertegenwoordiger, aan het hoofd, is gekozen zonder strijd*¹⁸⁷. Het is juist dat er geen verkiezingsstrijd gevoerd werd, maar het was de Tibbaut-vijandelijke Frontpartij die als enige partij opgekomen was en dus de macht had verworven.

¹⁷⁹ *Den Denderbode*, 10 mei 1900.

¹⁸⁰ *Den Denderbode*, 13 augustus 1908. Alles wijst er op dat Ducatillon in die periode echter geen journalist voor *Het Laatste Nieuws* meer was.

¹⁸¹ *De Volksstem*, 7 september 1911.

¹⁸² *De Volksstem*, 19 mei 1911.

¹⁸³ *De Werkman*, 4 oktober 1912.

¹⁸⁴ VAN DE SOMPEL A., Karel en Raymond Vermeiren, in *Castellum*, jg. VIII, 1991, nr. 2, p. 4-55, pp. 31-36.

¹⁸⁵ *De Volksstem*, 8 september 1916. Meer gegevens over dokter Jozef Van De Velde in VAN DE SOMPEL A., Open kijk op leven en werk van dokter Jozef Van De Velde, in *Castellum*, jg. VI, nr. 4, p. 4-81.

¹⁸⁶ *De Volksstem*, 29 september en 1 oktober 1916.

¹⁸⁷ *De Volksstem*, 26 april 1921.

4.7.2. De Eerste Schoolstrijd te Laarne (1878-1884).

De situatie van het openbaar onderwijs te Laarne tijdens de Eerste Schoolstrijd kon volgens een aantal kranten helemaal niet door de beugel¹⁸⁸.

Vooral *De Werkman*, maar ook *Het Land van Aelst* en *Den Denderbode* hekelden die toestand. In *De Werkman* gebeurde dat in de vorm van een reeks tweespraken tussen Keizer Wilhelm en Bismarck¹⁸⁹. In Laarne was begin 1880 gemeenteonderwijzer Van Hoecke als *Staatsmeester* werkzaam voor een groep van 20 tot 25 leerlingen. Zijn zoon van 12 tot 13 jaar oud zou aangesteld en betaald zijn als ondermeester in diezelfde school. Korte tijd nadien blijkt, naast de vrouw van de onderwijzer, ook nog een 18-jarige Gentse vrouw aangesteld te zijn om les te geven aan een aantal meisjes onder het beperkt aantal leerlingen.

De katholieke bladen fulmineerden tegen die gang van zaken als zijnde onverantwoord geldverkwistend en raadden de lezers liever hun beste klederen en meubels op de mesthoop te gooien dan hun kinderen aan Geuzen toe te vertrouwen.

De Werkman voegde er aan toe dat brouwer De Visscher en mijnheer De Wilde – Segers weigerden te zetelen in het schoolcomité van de gemeenteschool, waar meester van Hoecke werkzaam was.

4.8. Feestelijke en belangrijke gebeurtenissen.

Tijdens de tweede helft van de negentiende eeuw blijken nogal wat teksten door plaatselijke mensen ingestuurd te zijn. Die artikels begonnen steevast met *Men schrijft uit ...* en behandelden meestal belangrijke en al dan niet feestelijke parochiale gebeurtenissen. *Den Denderbode* nam op 10 februari 1850 een ingezonden stuk op over het gelijktijdige huwelijk van de drie zusters De Coster in Laarne.

Eene gebeurtenis, zeer zeldzaam in de geschiedenis van onzen burgerlyken stand, zagen wy zaterdag ll. voorvallen. Dry gezusters, de jonge dogters De Coster, zyn op hetzelfde uer door de banden des houwelyks vereenigd geworden. Eene groote menigte bloedverwanten, vrienden en kennisen vergezelden deeze schoone trio naer de kerk en 't raedhuys en gansch Laerne-dorp heeft als 't ware deel genomen in die zonderlinge gebeurtenis.

Eveneens als ingezonden stuk vanuit Laarne werd begin 1855 volgende tekst opgenomen:

Dagelyks word er aen een honderdtal gebreklydende soep uytgedeeld ten koste van den edelen heer senateur graef de Ribeaucourt. – Dezen weldadigen heer, mag met regt den vader der armen genoemd worden... Jaerlyksk komt hy hun ter hulpe door uytdeelingen van hout, sargiën enz.

¹⁸⁸ We krijgen hierbij informatie die tot nogtoe onbeschikbaar was. Zie VAN DE SOMPEL A., De basis-onderwijs-geschiedenis van de vroegere zelfstandige gemeenten Kalken en Laarne, in *Vruchten van het platteland* 20, Laarne, 2008, p. 40-42.

¹⁸⁹ *De Werkman*, 16 januari 1880, 23 januari 1880, 30 januari 1880, 6 februari 1880, 19 maart 1880, 15 oktober 1880, 25 februari 1881, 12 augustus 1881 en 26 augustus 1881. *Het Land van Aelst*, 1 februari 1880 en 8 februari 1880. *Den Denderbode*, 17 oktober 1880.

Over eenige jaren deed hy het werkvolk dat zonder werk was, alle zyne boomen in dreven, bosschen enz. Met messen het vuyl afschrepen om de lydende klass die tot den graed van bedelen nog niet gedaeld was, te ondersteunen en ze in hare eer te behouden. Immers ware het vermetelheyd al het goede willen beschryven dat onze gemeente reeds genoot als zy het geluk had deze achtbare en godsdienstige familie in haer midden te bezitten. Allen leefden weldrig en waren gelukkig.

Eenige andere heeren deelen insgelyks verscheyde keeren soep in de week¹⁹⁰.

Enkele maanden later, en wel op 14 april 1855, schreef men vanuit Laarne:

Heden heeft alhier den lykdiens plaets gehad van den heer Rooman – De Block, oud-senateur, overleden te Gent den 10 dezer maend. – De menigte by deze droeve plechtigheyd aanwezig, was talryk. De noodlydende der gemeente zyn niet vergeten geworden, want na het eyndigen zyn ruym 300 tarwe brooden aen dezelve uytgedeeld geworden¹⁹¹.

Het omstandig verslag van een succesrijke processie te Kalken ter ere van O.L.V. Onbevleete Ontvangenis in 1855¹⁹² moet misschien wel in verband gebracht worden met de oprichting van de kapel in de Kruisenstraat (in 1865), toegewijd aan O.L.Vrouw Onbevleete Ontvangenis.

Men schryft uyt Calcken aen den Dender-bode:

De processie ter eere van de Onbevleete Ontvangenis, welke alhier heeft plaets gehad, heeft alle verwachting overtroffen. Noyt hebbe ik meerderen geestdrift gezien, alle de parochianen hadden het hunne bygedragen om Maria's feest te verluysteren en den toeloop der vremdelingen was zoo groot, dat men over de hoofden konde gaen.

Verscheyde inwooners van Calcken, voor welkers wooningen de processie niet passeren moest, hadden rustkapellen, zegebogens, paviljoenen enz. geplaeft aen de minst bewoonde plaetsen van haren doortocht.

Geheel den tour die eene kleyne halve uer lang is, was beplant met sperreken, behangen met wit en blauw katoen met zyden strikken opgetrost; meer dan dertig zeer fraeye met smaek versierde zegebogens waren er van afstand tot afstand geplaeft. Alle de huizen waren op het kostelykste behangen en versierd met zinnebeeldige transparanten, kostelyk geschilderde jaerschriften, zeer schoone geschilderde wimpels, vaentjens, vlaggen, guirlanden, enz. enz. enz.

De hulde aen den yver van alle Calcknaren verschuldigd, belet eenige uitzonderingen te nemen dewyl zy alle om het meest volgens hun vermogen medegewerkt hebben.

Den stoet die na de vespers uytgegaen is, was allerpragtigst geschikt; noch kost noch moeyte waren er gespaerd; alles was grootsch en de koninginne der

¹⁹⁰ Den Denderbode, 4 februari 1855.

¹⁹¹ Den Denderbode, 22 april 1855.

¹⁹² Den Denderbode, 24 juni 1855.

hemelen weerdig, indien wy hier iets konden verrichten dat haer weerdig is. Het muziek en alle de genootschappen waren er by tegenwoordig, en den samenstel was zoo fraey als men er oyt gezien hebbe.

In *De Denderbode* van enkele maanden voordien werd een schrijven vanuit Laarne opgenomen: *Zondag was geheel ons dorp verlicht ter gelegenheid van de afkondiging van het geloofspunt van de Onbevleete Ontvangenis van de H. Maagd Maria. Het huys van den schilder M. Van Brussel was met een zeer fraeye transparanten vercierd*¹⁹³. Laarne kon evemin achterblijven op het vlak van een processie ter ere van Maria Onbevleete Ontvangenis. De gemeentelijke *koormaetschappij* zong daarbij een meilied met als refrein:

*De Meimaand is geboren
Alom wordt zij gevierd,
Wij zingen eerekooren
Maria toegestuerd*¹⁹⁴.

Van Casimir Van Brussel werd enkele jaren later nog een liedtekst van zeven strofen gepubliceerd, namelijk *De Meimaend, toegewijd! Aen de Heilige Maegd en Moeder Gods Maria*¹⁹⁵.

Den Denderbode maakte melding van een prijsuitreiking te Kalken *aen de leerlingen van beyde geslachten der zondagschool* op 2 februari 1857¹⁹⁶.

Men schryft uyt Calcken distrikt Dendermonde, 6 february:

Den 2 dezer maend heeft in de kerk onzer gemeente eene plegtigheyd plaets gehad die heretroerend moet wezen voor alwie belang stelt in de verbetering en het onderwys van de lagere klassen der maetschappy.

Eene prysdeeling aen de leerlingen van beyde geslachten der zondagschool was door onzen eerw. herder, M. Buytaert en zyne onderpastors ingerigt geworden. Deze heeren waren er in gelukt, by middel van omhalingen by de begoede ingezetenen, eene som van ongeveer duyzend franks te verzamelen, welke zoo aenstonds in kledingstukken en boeken besteed wierd.

De liefdadige persoonen die deze plegtigheyd bywoonden, hebben eene zoete belooning voor hunne opofferingen gekregen, door met eygene oogen het geluk te zien der kleyne ongelukkigen by het ontvangen van allerhande kledingsvoorwerpen.

Een andere heuglijke gebeurtenis was de inhaling van de nieuwe Kalkense pastoor Pieter De Winter op 22 juni 1858. Op diezelfde dag was ook de nieuwe vlag van de harmoniemaatschappij ingehuldigd¹⁹⁷.

¹⁹³ *Den Denderbode*, 4 februari 1855.

¹⁹⁴ *Den Denderbode*, 20 mei 1855.

¹⁹⁵ *Den Denderbode*, 13 mei 1866.

¹⁹⁶ *Den Denderbode*, 15 februari 1857.

¹⁹⁷ *Den Denderbode*, 22 juni 1858.

Men schryft uyt Calcken aen den Denderbode:

Wanneer het op het feesten aenkomt heeft Calcken nooyt ten achteren gebleven. Maendag 22 dezer heeft het op nieuw blyken van zyne kunde in het vak van versieren gegeven, daer was namentlyk kwestie van den nieuwen herder M. P. De Winter, in te halen, noch arbeyd noch kosten zyn er gespaerd. Een getal allerkostelykste geschilderde en gedrapeerde zegebogens, waren er van aen de scheyding van Wetteren (eene groote halve uer) tot aen de andere zyde der kerk geplaatst. Geheel de uytgestrektheyd waren van de beyde zyden van den steenweg behangen met katoen, alle de aenpalende huizen op het allerschoonste versierd, menigvuldige gelukwenschen, verzen en jaerschriften schitterden langs alle kanten. Zie hier de byzonderste:

Aen den predikstoel.

asCenDes In CoLLeM eVangeLIgans sIon.

Aen de pastory.

Dat CaLCkens herDer hier In heILstand LeVe.

Op eenen zegeboog.

goD gUnne CaLCkens herDer De heILrYkste Loopbaen.

De kerk was insgelyks in luysterryk feestgewaerd opgeschikt. Eenen niet min prachtigen stoet kwam alles voltooyen; dezen was samengesteld uyt 1° de harmoniën van Calcken en Temsche, (diegene van Calcken had aen haer hoofd haer kostelyk op roode zyde vloer in fyn goud gestikt vaendel, dat zy des morgens feestelyk ingehaeld had.) 2° alle de gildens en maetschappyën, de gedecoreerde Napoleonnisten, alle met trommels, vaendels en bannieren, de weef- kant en andere scholen, de vormlingen, menigvuldige historische en zinnebeeldige groepen, eerewachten en vier zinnebeeldige praelwagens, alles met veel kost, yver en smaek samengesteld. Zyne Hoogw. die ten zelve dage het H. Vormsel aen de kinderen van Calcken en Uytbergen toegediend had, heeft aen de parochianen van Calcken eene zielroerende aenspraek gedaen die lang in het geheugen zal blyven.

Een dertigtal vereenigde muzikanten van Calcken en Temsche hebben verscheyde geestelyke gezangen met den allervolmaeksten samenhang uytgevoerd, kortom niets ontbrak er en 't was een der schoonste feesten die ik ooyt gezien heb; de volksmenigte die van alle kanten toegestroomd was, was het eens om den yver en kunde der Calckenaren te bewonderen.

Op 3 augustus 1863 vond te Laerne een festival plaats, ingericht door de Zangmaetschappij van Laerne. Een verwijzing in het ingezonden artikel suggereert tegenkanting op gemeentelijk vlak.

Het festival gegeven door de Zangmaetschappij van Laerne op 3 augusty laetst, door heerlyk weder begunstigd is, niettegenstaende de aengewende poogingen om hetzelfde te doen mislukken, zeer luysterryk en op de beste orde afgeloopen. De koormaetschappyyen van St-Lievens-Hautem, Lede, Overmeire, en Gend, kunst naer vermogen, van Duyzen's genootschap en Ley- en Scheldegalm, de

*harmoniegenootschappen van Heusden en Lede, het fanfarengenootschap van Melle, namen deel aen 't festival en hebben hunne stukken op echt meesterlyke wyze uytgevoerd. By het sluyten van het feest, wierd er elke maetschappy eenen zilveren vergulden gedenkpenning geschonken*¹⁹⁸.

In 1883 wordt gemeld dat de kiosk op de Grote Markt te Aalst plaats bood voor een optreden van het Kalkense muziek ter gelegenheid van het Aalsterse kermisfeest van 1 juli 1883¹⁹⁹. Tijdens het Aalsterse kermisfeest van 6 juli 1884 was het de beurt aan Laarnse muziekkorps²⁰⁰.

Op een groot festival eind juli 1889 te Temse werd de Kalkense muziekmaatschappij aangekondigd als een der *Beroemde toonkundige gezelschappen, zoowel op het gebied der kunst als op dit van pracht en talrijkheid aanwezig*²⁰¹.

De Werkman meldde op 16 februari 1883 dat de Laarnse missionaris De Meester vanuit Scheut vertrokken was naar een missiepost in China. In de editie van 14 augustus 1904 werd gemeld dat de Kalkense pater August Van de Velde op het punt stond te vertrekken naar een missiepost in Zuidwest-Mongolië.

In oktober 1903 werd prins Karel geboren. Vermeldenswaard is het gegeven dat de jonge prins zal gevoed worden *door eene Vlaamsche min, eene inboorlinge van Laerne, bij Wetteren*²⁰².

Een heuglijke gebeurtenis haalde de Temse krant *De Schelde* in 1911. In het gezin van de Laarnse familie Aders-Spruyt werd een zevende dochter geboren en de koningin had het meterschap aanvaard²⁰³.

Op 21 april 1914 werd aangekondigd dat Kalken zich voorbereidde op de viering van de honderdjarige Angeline De Cock en het gouden bruiloftsfeest van het echtpaar De Plus – Van Bogaert. Ongeveer twee maand zou aan die voorbereiding besteed worden.

In 1921 krijgen we een verwijzing naar een culturele activiteit in Kalken: *de knappe dichter-spreker-zanger Lambrecht Lambrechts heeft zijne voordrachten met muziekuitvoering hernomen en trad reeds op te Lede, Hoboken, Contich. Verder wordt hij verwacht te Wichelen, Thielt, Gheel, Aalst, Ghistel, Willebroeck, Aarschot, Laken, Calcken, Oostende*²⁰⁴.

De Schelde meldde dat in Laarne op 2 september 1923 de honderdjarige Frans De Kegel zou gevierd worden²⁰⁵. *De Volksstem* signaleerde in december 1924 het overlijden van Frans²⁰⁶.

¹⁹⁸ *Den Denderbode*, 6 september 1863.

¹⁹⁹ *Den Denderbode*, 1 juli 1883.

²⁰⁰ *Den Denderbode*, 22 juni 1884.

²⁰¹ *Gazet van Temsche*, 4 augustus 1889.

²⁰² *Den Denderbode*, 15 oktober 1903.

²⁰³ *De Schelde*, 1 april 1911.

²⁰⁴ *De Schelde*, 1 januari 1921.

²⁰⁵ *De Schelde*, 21 april 1923.

²⁰⁶ *De Volksstem*, 10 december 1924.

De Koninklijke Harmonie St-Cecilia Kalken nam deel aan de plechtige inhuldiging op 24 juli 1927 te Overmere van Zijne Hoogw. Mgr. Coppieters als bisschop van Gent²⁰⁷.

Het *Leidsch Dagblad* bracht op 21 september 1933 verslag uit van het feest dat gehouden werd naar aanleiding van de verdekking van de Kruisenmolen te Kalken.

HOLLANDSCHE MOLENS IN BELGIË.

In tegenwoordigheid van den Nederlandschen uitvinder, onzen stadgenoot, den heer A. J. Dekker, is j.l. Zondag (dus op 17 september 1933) te Calcken nabij Wetteren in Oost-Vlaanderen de plechtige inwijding gevierd van den eersten molen waarop het systeem-Dekker der stroomlijnwieken wordt toegepast.

De plechtigheid werd, behalve door vele molenaars bijgewoond door afgevaardigden van den R.-K. Oostvlaamschen Molenaarsbond, den R.-K. Molenaarsbond uit Hollandsch-Limburg, en van het Ministerie.

Af en toe vinden we vermeldingen van lokale verenigingen die aan feestelijkheden van zusterverenigingen in buurgemeenten deelnamen. In *De Volksstem* werd de vlagwijding van de H. Hartbond van Hofstade op 10 juni 1934 aangekondigd. De afdelingen van Kalken en Laarne zouden aan die viering deelnemen²⁰⁸. De Laarnse afdeling had reeds in 1910 deelgenomen aan het vlaggefeest van diezelfde Hofstaadse bond²⁰⁹.

Midden 1932 werd een reclamecampagne opgestart om de roman *De Ridder van het Slot van Laarne* van Jef Crick te promoten. Bedoeling was dat die uitgave geschiedde in wekelijkse afleveringen van 16 pagina's²¹⁰.

4.9. Verkopen.

De oudste mededeling rond Kalken is een verkoopaankondiging *uyt er hand* voor de staakgraanwindmolen met rosmolen in de toenmalige Molenstraat. De verkoop was uit ter hand en de molen was toen in gebruik bij de kinderen van Francies Van Belle. Die aankondiging werd een eerste maal geplaatst in de editie van 6 december 1846. We krijgen af en toe een idee van de benamingen van herbergen. In 1860 werd een verkoop gehouden in de Laarnse herberg *Het huisje ten halven* op de wijk Klein-Gent²¹¹.

In *Het Land van Aelst* verschenen vooral aankondigingen van verkopen van Kalkense goederen als onderdeel van een grotere verkoop, onder andere de verkoop in 1889 van herberg *Den Nieuwen Appel* met stallingen, groot in gronde ongeveer 5 aren 50 centiare, gestaan en gelegen wijk Kruisen, bekend bij kadaster sectie E,

²⁰⁷ *De Volksstem*, 23 juli 1927.

²⁰⁸ *De Volksstem*, 9 juni 1934.

²⁰⁹ *De Volksstem*, 7 juni 1910.

²¹⁰ *De Volksstem*, 7 juni 1932 en *De Schelde*, 11 juni 1932.

²¹¹ *Aankondiger*, 5 februari 1860.

deel van nummer 4²¹². Nog geen tien jaar later, namelijk in 1897, werd de herberg, die ondertussen blijkbaar omgedoopt werd tot *In 't Kuipken*, opnieuw verkocht²¹³.

5. Slotgedachte.

De informatie voor Kalken en Laarne in de onderzochte digitaal beschikbaar gestelde krantenverzamelingen was zeer uiteenlopend.

Het was onmogelijk aan alle berichten in detail aandacht te besteden. Veel bijdragen kunnen echter gebruikt worden ter ondersteuning van toekomstig onderzoek in alle mogelijke domeinen: verkopingen, herbergbenamingen, parochiaal leven, criminaliteit, diefstallen, moorden en moordpogingen, enz...

De bevestiging van mondeling overgeleverde geschiedenissen in een aantal bijdragen over Kalken, maakt voor mij van deze studie iets heel unieks. Verder trokken berichten uit mijn persoonlijke interessesfeer de aandacht: berichten de periode 1900-1912 over de overstromingspolitiek in het gebied tussen Gent/Wetteren en Dendermonde brachten meer gedetailleerde informatie dan in de diverse tot nu toe geraadpleegde naslagwerken. Meteen werd ook duidelijk dat persbelangstelling niet onbelangrijk is om iets gedaan te krijgen. Gelinkt aan die persbelangstelling is ook de politieke bedrijvigheid vanuit het oogpunt van bepaalde weekbladen en kranten. De berichtgeving uit politieke hoek werd vooral beheerst door de tegenstelling in het katholieke kamp vóór WO I.

Behalve een aantal algemene berichtgevingen is het dag- of weekblad een spiegel van het dagelijkse leven, met helaas daarin ook plaats voor vermeldingen van allerlei leed. Het ene ongeluk is al tragischer dan het andere. Het overgrootste deel van de berichtgeving na WO I beperkte zich tot dit aspect.

Wat in onze hedendaagse pers afschuw, ongeloof en ontzetting oproept, namelijk vermeldingen over aanrandingen en (kinder)moorden, was ook zo in de onderzochte kranten tijdens de scharnierperiode negentiende – twintigste eeuw. Dat punt werd misschien onvoldoende belicht, maar we kunnen aan de hand van een laatste bericht stellen dat de aard van heel wat mededelingen ons meer dan honderd jaar na de feiten bekend voorkomt: Een poging tot meelokking van een zesjarig meisje te Kalken leidde in 1910 tot de stelling in *Den Denderbode: De ouders durven hunne kinderen alleen naar school niet meer zenden*²¹⁴.

²¹² *Het Land van Aelst*, 13 oktober 1889.

²¹³ *Den Denderbode*, 17 en 24 januari 1897.

²¹⁴ *Den Denderbode*, 19 juni 1910.

Bronnen:**Gepubliceerde bronnen.**

Krantenviewer Pictura: <http://aalst.courant.nu> en <http://waasland.courant.nu>.

Literatuur.

- BOGAERT E., VAN DE SOMPEL A., *Bijdrage tot de geschiedenis van Kalken, van de Franse Revolutie tot de gemeentefusie met Laarne*, Kalken, 1997.
- DE RUYVER L., VAN DE SOMPEL A., Laarnse en Kalkense emigranten naar het “Beloofde Land” (1844-1921), in *Castellum*, jg. XXV, nr. 1, maart 2008, p. 33-63, pp. 44-45.
- DE WILDE J.R.J., Een Laarnenaar sterft voor de paus (1868), in *Castellum*, jg. XXV, nr. 4, december 2008, p. 36-46.
- VAN DE SOMPEL A., Open kijk op leven en werk van dokter Jozef Van De Velde, in *Castellum*, jg. VI, nr. 4, december 1989, p. 4-81.
- VAN DE SOMPEL A., Karel en Raymond Vermeiren. Een verkenning van de levenssituatie van twee kansarmen op de wijk Kruisen, einde 19de eeuw-eerste helft 20ste eeuw, in *Castellum*, jg. VIII, 1991, nr. 2, p. 4-55.
- VAN DE SOMPEL A., Enkele gegevens over een Kalkense dorpsweverij eind 19de eeuw – begin 20ste eeuw: van de Tissage Ed. Rassaert tot de Tissage Mecanique de Calcken S.A., in *Castellum*, jg. XVI, nrs. 3-4, september-december 1999, p. 86-105.
- VAN DE SOMPEL A., Toenemende centralisatie in de bescherming en het beheer van laaggelegen gebieden tijdens de tweede helft van de 18de eeuw: poging tot oprichting van een Algemene Dijkage in het Land van Dendermonde, in *Gedenkschriften van de Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde*, vierde reeks, deel 19, jaarboek 2000, pp. 153-296.
- VAN DE SOMPEL A., De kermistraditie voorbij: honderd jaar wielersportbeleving in Kalken (1907-2007). Een verkennende studie, in *Vruchten van het platteland 16*, p. 3-127.
- VAN DE SOMPEL A., De basisonderwijs geschiedenis van de vroegere zelfstandige gemeenten Kalken en Laarne, in *Vruchten van het platteland 20*, Laarne, 2008, p. 40-42.
- VAN DE SOMPEL A., Bijdrage tot de geschiedenis van het plaatselijk gestructureerde syndicalisme in Kalken en Laarne: de ACV-afdelingen, in *Castellum*, jg. XXVI, nrs. 1 en 2, maart-juni 2009, p. 7-115.
- VAN LAERE S., *Bokkenharmonie Sint-Cecilia versus Rattenfanfare Voorwaarts. De impact van de schoolstrijd op het harmonie- en fanfare wezen in Kalken*, oefening Nieuwste Tijden onder leiding van dra. Karlijn Deene, UG, academiejaar 2006-2007.

Bijlage: Bijkomende gegevens over de geraadpleegde dag- en weekbladen.

1. Aalsterse dag- en weekbladen.

De Aankondiger: Reclameblad voor Aalst en omstreken, Algemeen onpartijdig weekblad.

Plaats van uitgave: Aalst.

Het Algemeen Nieuws, dagblad. Plaats van uitgave: Brussel.

Le Bien Public, dagblad. Ondertitel: *Christus Vincit Christus – In hoc signo Vince – Regnat Christus Imperat*. Plaats van uitgifte: Brussel.

De Denderbode had als ondertitels *Vrij onafhankelijk volksgezind orgaan van de Stad en 't Arrondissement van Aalst. Godsdienst, huisgezin, eigendom, vaderland, taal en vrijheid* en *Katholiek weekblad voor stad en arrondissement Aalst tot vereedeling van Volk en Land*. Het weekblad verscheen te Aalst op zondag en kostte 5 centiemen (1903).

De Dendergalm. Ondertitel: *Liberaal weekblad voor het arrondissement Aalst*, plaats van uitgave: Aalst.

De Klok, Orgaan der Christene Volkspartij met als leuze *Alles voor en door het Volk*. Plaats van uitgave: Ninove.

De Klokke Roeland was het Orgaan der Christene Volkspartij en had als leuze *Alles voor en door het volk!* Plaats van uitgave: Ninove en Aalst.

Landsturm, krant van de bezettende Duitse overheid die de 1, 11 en 21ste dag van de maand verscheen. Plaats van uitgave: Aalst.

Het Land van Aelst had als ondertitel: *Orgaan der Christene Volkspartij, Godsdienst – Vaderland – Vrijheid*. Plaats van uitgave: Aalst.

De Liberaal, weekblad der liberale partij van het arrondissement Aalst. Leuze: *Vrijheid, Solidariteit, Verantwoordelijkheid*. Plaats van uitgave: Aalst.

De koerier van Aalst, weekblad. Plaats van uitgave: Aalst.

Het Nieuws van den Dag, dagblad. Plaats van uitgave: Brussel.

Parool. Ondertitel: *Socialistisch weekblad*. Plaats van uitgave: Antwerpen.

Recht en Vrijheid, *Socialistisch weekblad voor het arrondissement Aalst*. Plaats van uitgave: Gent.

Het Verbond van Aelst. Ondertitel: *Koophandel, Nyverheid, Landbouw*. Plaats van uitgave: Aalst.

De Volksgazet van het arrondissement Aalst. Ondertitel: *Liberaal, democratisch weekblad*. Plaats van uitgave: Aalst.

De Volksstem. Plaats van uitgave: Aalst.

Vooruit. Weekblad met als ondertitel: *Voor Vrijheid Waarheid en Recht*. Plaats van uitgave: Aalst.

De Werkman werd uitgegeven door Pieter Daens-Mayart en verscheen elke vrijdag. Ondertitel: *Tolk der Kristene Volkspartij – Vlaamsche Front P.V.N*. Plaats van uitgifte: Aalst.

2. Wase weekbladen.

De Gazette van het Land van Waes had als ondertitel: *Staet- en Letterkundig Nieuwsblad*. Het blad verscheen te Sint-Niklaas op zondag.

De Gazette van Temsche en omliggende had als ondertitel: *Nieuws- en Annoncenblad*. Het verscheen te Temse op zondag.

De Schelde had als ondertitel: *Nieuws- en Aankondigingsblad van Temsche en omliggende*. Het blad verscheen te Temse op zaterdag.

HOE JAN COLMAN IN SINT-AMANDSBERG 1200 FRANK KWIJTSPEELDE.

Luc De Ruyver

In de kranten *Het Land van Aelst*¹ en *De Werkman*² verscheen in 1882 een artikel rond een gebeurtenis waarbij Jan Colman een grote som geld verloor. Deze bijdrage geeft verdere duiding rond Jan Colman.

GENT. — Op St Amands zijn 1200 fr. gestolen; zekere Jan Colman, vlaskoopman van Laerne, was in de stad 1200 fr. komen ontvangen en vertelde dit in d'herberg van Marie Vervaet, op St Amandsberg; de bazinne vond dat Colman hierop een rondekken moest geven, hetgeen Colman gewillig deed, met nog 5 vrouwen en 2 manskerels, in d'estaminé Den Hert; 't geneverke ging rond en op den duur viel Colman in slaap en ronkte tot 8 uren. Zijn eerste werk was naar zijn geld te voelen; maar eilaas! de 1200 fr. waren verdwenen. Colman begon den baas Malbrant te verwijten, doch hij kreeg palmslag op zijn lijf, liep weg en ging zijn beklach doen aan de Policie. Opzoeking gedaan bij Vervaet en Malbrant; niets gevonden! maar een winkelierster van den Antwerpschen steenweg kwam declareeren, dat tusschen 4 en 5 ure, bazinne Malbrant bij haar was komen taarten en suiker koopen en een bankbriefke van 100 fr. te wisselen had gegeven. Eene tweede huiszoeking bij Malbrant deed ander gestolen geed ontdekken en dientengevolge zijner 5 personen aangehouden... Gaat Colman zijn 1200 fr. terug hebben??? Een goede les, om met zijn geld niet lang te dralen en te zien in welke herbergen men gaat.

Illustratie 1. Artikel over het lotgeval van Jan Colman.

Uittreksel uit Het Land van Aelst, 12 maart 1882. Krantenviewer Pictura.

De familie Colman verbleef zeker al sinds eind de zestiende eeuw in Laerne. Pieter Jan of Jan Colman was de zoon van Livinus Colman (Laerne 1/4/1792-Kalken 12/12/1885) en Livina Burieck (Kalken 28/07/1797-Kalken 30/03/1872). Zijn ouders waren gehuwd na het overlijden van hun eerste partner en Pieter Jan was het derde kind van de vier uit dat tweede huwelijk. Omdat de familienaam Colman vrij courant was in Laerne en Kalken, werd deze tak van de familie de "Burcken" genoemd naar de moeder. Pieter Jan werd geboren te Kalken op 11 december 1836.

¹ *Het Land van Aelst*, 12 maart 1882.

² *De Werkman*, 17 maart 1882.

Pieter Jan was blijkbaar een geletterd man. Hij trouwde met Maria Philomena De Craecker (Laarne 24/03/1841-Laarne 18/01/1903) te Laarne op 25 november 1868. Al op 5 november 1869 kocht hij van Adèle en Charlotte Segers (wonende te Gent) *een woonhuis met erf en aankleven gestaan en gelegen te Laarne aan den Rooden Hoek, ten kadaster aangeduid Sectie A nummers 574d en 574e met eene grootte van 25 aren en 40 centiaren, oost Charlotte Seghers, zuid den Dendermondschensteenweg, west de Breestraat en noord mijnheer Roman-d'Értbuer*. Later zou hij in bijzijn en met toestemming van zijn kinderen en schoonzonen op 26 februari 1903 voor notaris De Wilde te Laarne zijn eigendomswoning verkopen aan Marie Theresia Vervaet, weduwe van Bernard Polfliet.

De echtgenote van Jan schonk hem zes kinderen. Jan werd bij de geboorte van die kinderen vermeld als landsman, tapper en later als vlashandelaar. Handelaars gingen al eens naar de stad om hun goederen te verkopen en Jan moet ook meerdere keren naar Gent zijn getrokken om zijn brood te verdienen.

In maart 1882 trok hij naar de stad om 1200 Belgische franken te ontvangen en vond hij dat hij in Sint-Amandsberg wel even mocht stoppen om wat geestrijke drank te nuttigen. Hij vertelde in café “Den Hert” van Marie Vervaet dat hij 1200 Frank had ontvangen waarop deze zei dat hij wel een rondje mocht geven. Hij trakteerde dan ook de twee mannen en drie vrouwen die er aanwezig waren en het feest was begonnen. Toen hij rond 8 uur ontwaakte uit zijn roes voelde hij onmiddellijk of hij zijn centen nog had, maar het geld was verdwenen. Hij begon de herbergier Malbrant te verwijten, maar “kreeg palmslag op zijn lijf” en moest zich maar tot de politie wenden. Dat deed hij dan ook, maar de politie vond niets bij het gezin Malbrant-Vervaet. Een winkelierster op de “Antwerpschen Steenweg” verklaarde wel dat “bazinne Malbrant” met een briefje van 100 Belgische franken taarten en suiker kwam kopen. Een tweede huiszoeking bracht verschillende gestolen goederen boven en volgens de krant werden er vijf personen aangehouden.

Of Jan *Burck* zijn centjes terugkreeg, weten we niet, maar in de krant werd wel opgemerkt dat het een goede les was om niet zo lang met zo'n som geld rond te lopen en op te letten welke herbergen men bezoekt.

Jan Colman overleed te Laarne op 1 februari 1922 in de leeftijd van 85 jaar.

Castellum

Driemaandelijks tijdschrift van de
VERENIGING VOOR LOKALE GESCHIEDENIS VAN
KALKEN EN LAARNE.

Dienst Wettelijk Depot nr. B.D. 40.652.

Oplage: 320 exemplaren.

Omslagillustratie: Zicht op Kalkenvaart ter hoogte van het Vaartplein te Kalken,
april 2010. Foto André Van De Sompel.

INHOUD.

Editoriaal.	
André Van De Sompel	3
De waan van de dag als erfgoed? Omtrent de 'nieuws-, vak- en kiesbladen van de Universiteitsbibliotheek Gent.	
Hendrik Defoort	5
Deponering van kranten uit de nalatenschap van Romain Lemaire.	
André Van De Sompel	8
Grasduinen in Aalsterse en wase kranten. Onverwachte bronnen voor het dagelijkse leven te Kalken en Laarne, periode midden 19 ^{de} - midden 20 ^{ste} eeuw	
André Van De Sompel	9
Hoe Jan Colman in Sint-Amandsberg 1200 frank kwijtspeelde.	
Luc De Ruyver	55
Inhoud.	57

Errata in het artikel *Wonen in de Dorpsstraat te Laarne. Deel 1. Huis nummer 2: het achttien-
de-eeuwse gemeentehuis* door Antoon Afschrift, Castellum 2010/1, maart 2010.

Gelieve te lezen:

- p. 30. 9. Francies, geboren in Laarne in 1816.
- p. 33. 3. De Wilde Eulalia, geboren te Laarne op 23 november 1852.
3.3.8., regel 4: zijn broer Casimir i.p.v. zijn zoon Casimir.
- p. 35. Illustratie 3. Octaaf De Wilde i.p.v. Gustaaf De Wilde.
- p. 37. 4. De Wilde Maria Coleta, geboren te Laarne op 16 januari 1884.
- p. 38. Illustratie 14. Rosalia Livina Raman i.p.v. Francisca Van Den Berghe.
- p. 39. 7. De Corte Jozef Alfred i.p.v. De Coster.
- p. 41. Illustratie 16. De man op de foto blijkt Emmanuel Stadeus, de schoonvader van
Prudent De Wilde, te zijn.

Met dank aan Eric De Wilde.